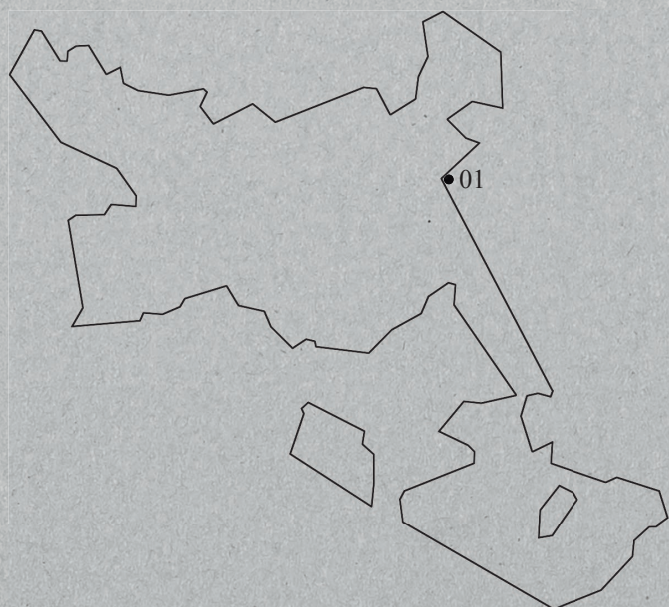

Lauri Lähteenmäki

VIHREÄN KULLAN KUUME

Kuvataiteen maisterin
opinnäytteen kirjallinen osa

**TAIDE-
YLIOPISTO**

X KUVATAIDEAKATEMIA

4.10.2022

When words become unclear, I shall focus with photographs.

– **Ansel Adams** (*Eyeen 2017 muukaan*)

TIIVISTELMÄ

Opinnäytteeni koostuu Kuvan Kevät 2022 -näyttelyssä (Kuva/Tila, Taideyliopiston Kuvataideakatemia, Sörnäisten rantatie 19, Helsinki, 7.5.–5.6.2022) esillä olleesta valokuvakirjasta *Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta* (2022) sekä neljästä kuvauspaikan ja -ajan mukaan nimeämästäni pigmenttiviedosta puupäädyyllä (80x102 cm). Teokset kuuluvat pitkäaikaiseen valokuvasarjaani *Vihreän kullan kuume* (2017–2022), joka tutkii metsätalouden vaikutuksia Suomen maisemaan.

Pelkistetyt ja dramatisoimattomat maisemavalokuvani yli kahdeltakymmeneltä kuvauspaikalta haastavat populaaria käsitystä Suomen luonnosta puhtaana ja koskemattomana. Näyttäessä silmin havaittavaa metsien ekologista tilaa valokuvasarjani kommentoi polarisoitunutta poliittista keskustelua metsien käytöstä ja ehdottaa ammatti- ja yhteiskunta-aseman mukaan määrittyvien diskurssien palauttamista maanpinnalle. Maiseman ja metsäkeskustelun suhteeseen pureutuu etenkin valokuvakirjani sarjan pääteoksena. Sen rakennetta ohjaa metsäkeskustelua kuvaava tekstikollaasi, joka perustuu uutismediasta keräämääni aineistoon metsien käyttöä koskevista lausunnoista.

Opinnäytteeni kirjallinen osa avaa teosteni taustaa. Käsitelen suomalaista metsäsuhdetta ja metsätaloutta historiallisesta näkökulmasta sekä tuon esiin kaksi metsäkeskustelua hallitsevaa näkökulmaa. Lisäksi käsitelen taiteellista prosessiani valokuvasarjani parissa sekä laajemminkin työskentelyäni, jossa konseptualisoin ympäristökysymyksiä taiteeni aiheiksi. Kirjallinen osa valottaa ajatuksiani kuvataiteen ja ympäristötutkimuksen yhdistelystä, joka on ammatillinen lähtökohtani omalle taiteelliselle työskentelylleni.

ESISANAT

Ympäröivä äänimaisema on kuin tyhjiö, johon mustikankukkiin keskittyneiden kimalaisten vaisu surahtelu häviää. Seison kaadetun petäjän kannolla, keskellä savolaista hakkuumaisemaa. Moraalinen dissonanssi hallitsee olemistani: Nautin ilmastonmuutoksen aiheuttamasta toukokuisesta helteestä, kohdistaessani kriittisesti tarkastelevan kamerani risuiseen rinteeseen. Minut täyttää suru ja tuska siitä mitä näen, mutta ylpeys siitä mitä teen. Taidetta.

Ketä kiittäisin opintojeni lopussa? Kiitokseni kuuluvat ennen kaikkea Kuvataideakatemia tila-aikataiteen opetusalueen poppoolle – niin opettajille ja muulle henkilökunnalle kuin opiskelijoillekin. Kiitän kollegoitani, joihin olen opintojeni aikana ystäväystynyt. Tapaamme jatkossa!

Kuvataiteen maisterin opinnäytteeni osalta lähetän kiitokseni muutamaan erityiseen osoitteeseen. Kiitos ohjaajalleni Jaakko Kahilaniemelle – olemme käyneet hyödyllisiä keskusteluja valokuvasta, taiteesta ja metsästä! Kiitokset Tuukka Kailalle ja Teemu Lehmusruusulle opinnäytteeni tarkastamisesta! Kiitokset maisteriseminaarimme osallistujille. Antamanne palaute loksautti palaset oikeille paikoilleen. Kiitos Aleks Kalliojalle valokuvakirjani reprokuvauksesta! Erityiskiitokseni kuuluu professori Marjaana Kellalle, jonka ammattitaito on helpottanut työtäni monin tavoin. Kuvalla tarvitaan kaltaistasi henkilökuntaa! Kiitokset myös muille apunani olleille, joiden nimet jäivät tässä mainitsematta.

Opinnäytteen ohjaaja

Jaakko Kahilaniemi

Opinnäytteen tarkastajat

Teemu Lehmusruus
Tuukka Kaila

TAITEELLINEN OSA

Teoskokonaisuuteni Kuvan Kevät 2022 -näyttelyssä (Kuva/Tila, Taideyliopiston Kuvataideakatemia, 7.5.–5.6.2022) muodostui koivuvaneriselle seinähyllylle installoidusta valokuvakirjasta:

Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta

2022

Pehmeäkantinen valokuvakirja, 152 s., 76 värikuvaa

240 x 297 mm

1. painos, 200 kpl editio

Sekä kirjan viereen seinään kiinnitetyistä neljästä pigmentti-vedoksesta:

Kolmihaara, Mäntyharju, 2021

Salkoperänmaa, Loppi, 2020

Siikala, Karkkila, 2018

Niemenmaa, Loppi, 2018

2022

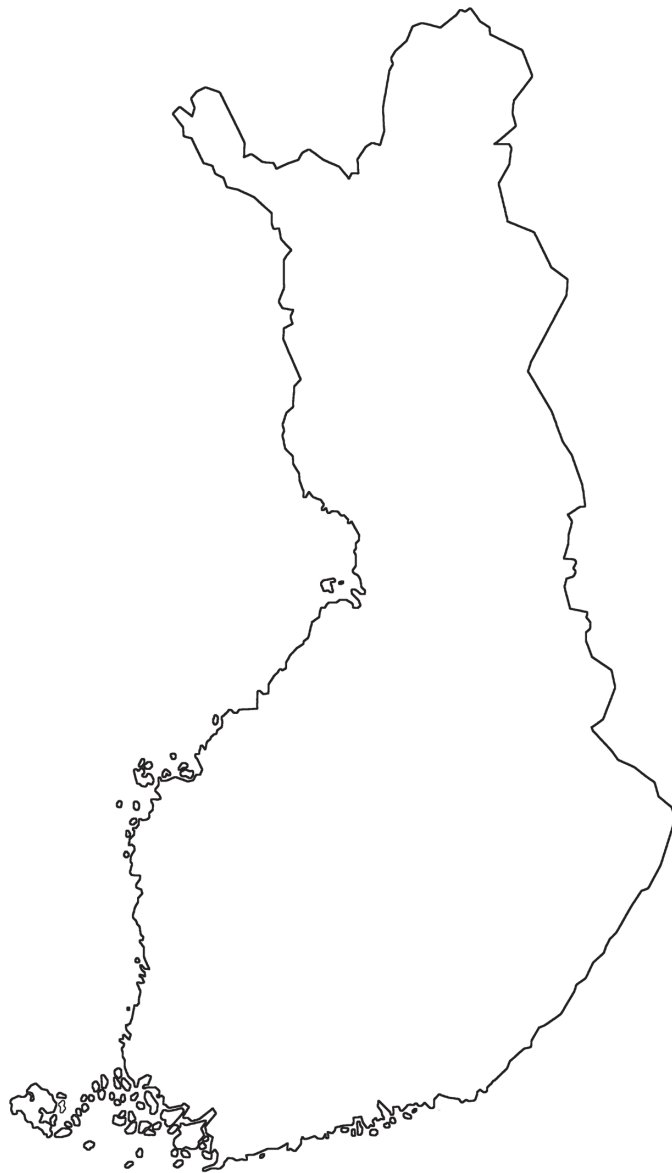
Mustesuihkutuloste polyesterikankaalle koivuisilla kehyspuilla

3 kpl editio

80 x 102 cm

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	13
2. KAKSI TARINAA	15
2.1. Tarina vihreän kullan maasta	15
2.2. Tarina vihreän kullan kuumeesta	16
2.2.1. Näkymiä korkean kuusen latvasta	17
3. YMPÄRISTÖTIEDOSTA TAITEEKSI	20
3.1. Tiedosta taiteelliseksi konseptiksi	20
3.2. Konseptista taiteeksi	20
3.2.1. Maisemavalokuva luonnonsuojelun innoittajana	21
3.2.2. Ympäristön ja kulttuurin tutkimusta	22
3.2.3. Ekologisen ympäristön kuvitelmista kuvauksiin	24
4. VIHREÄN KULLAN KUUME	27
4.1. Valokuvausta vihreän kullan maassa 2017–2022	27
4.1.1. Systemaattisempaa lähestymistapaa kohti	28
4.2. Kuvan Kevät 2022 -teoskokonaisuus	29
4.2.1. <i>Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta</i> -valokuvakirja	30
4.2.2. Valokuvavedokset puupäädyillä	40
5. SAVOTAN JÄLKEEN	42
LÄHDELUETTELO	45
KUVALUETTELO	48

© Lauri Lähtenmäki

1. JOHDANTO

Suomen metsä on hyvin kallis omaisuus, niin kallis, että tämä maa metsätönnä olisi kelpaamaton ihmisten asuttavaksi. Metsää tarvitaan polttopuiksi, rakennuksiin, aitoihin, siltoihin, laivoihin, ajo- ja työkaluihin ja moniin muihin välttämättömiin tarpeisiin. Metsä suojelee maata kylmiltä tuulilta ja äkillisistä kylmän ja lämpimän vaihdoksista. Metsä vetää puoleensa kosteutta ilmasta sekä suojelee kuivuudesta. Metsämaassa sataa tasaisemmin; lumi ei sula niin äkkiä keväällä. Näiden omaisuutensa tähden on metsä ikäänkuin maan turkki. Ylhäinen pohjoismaa tarvitsee hyvät talvivaatteet, mutta jos se riisuu turkin päältänsä, niin saapi se syyttää itseänsä, jos se kuoliaaksi paleltuu.

– Zacharias Topelius: *Maamme kirja* (1875)

I.

Tervetuloa vihreän kullan maahan! Maahan, jota Euroopan metsäisimmäksi tavataan kutsua. Metsä peittää peräti 86 % pinta-alastamme. Suomi-neidon alapuoli (78 %) on yläruumista paljaampi (95 %), joskin pohjoisessa metsä on harvempaa – kitumaata metsästä on viidesosa. Metsä on nuorta: yli 120-vuotiaita metsiä, siis aikuisten puiden yhteisöjä, on pohjoisessa 17 %, etelässä vain 4 %. Hakkaamattomana säilyneet aarniometsät ovat pisamia Suomi-neidon keholla. Metsämaasta suojeltua on 8,6 %, keskittyen Pohjois-Lappiin (Maa- ja metsätalousministeriö, n.d.). Loput omistaa sankka joukko taloudellista hyötyä tavoittelevia yksityishenkilöitä sekä metsäteollisuuden viennin nimiin vannova valtio. Mänty on yleisin puulaji, kuusi toisena – taigalla kun ollaan. (Korhonen ym. 2021.)

Kutakuinkin tämän verran voidaan sanoa metsästä, ennen kuin kiistely alkaa. Suomessa metsä jakaa mielipiteitä. Yhdet juhli-
vat puun määrän lisääntymistä – niin väitetään käyneen sadan vuoden aikana (Korhonen ym. 2021, 21). Toiset taas kyseen-
alaistavat metsän määritelmän pystyssä seisovaksi puutavaraksi. Eräät näkevät monimuotoisessa luonnontilaisessa metsässä ihmiskunnan selviytymisen kysymysten ruumiillistuman. Monille metsä on raatajan käden jatketta – metsätyöllä on selvitty aiemminkin. (ks. Inha 1925, 168.) Esteettistä hygieniää metsään kaipaavalle laho puu on tikku silmässä (ks. Mikkonen, 2017, 56–58), koska luojan ”luonnon työ itseksensä on aina wailinainen” (Lillja ym. 1857). Mutta ei kai metsää turmelemat-
tomuuden tyyssijana tarvitse edes hoitaa, pohtii vastapuoli, jolle

koskematon metsä on arvokkainta. (Mikkonen 2018, 91–102.) Englanniksi avohakkuuta nimitetään sanalla *deforestation*, mutta meillä sekin on *metsää!*

Miksi taiteilija kirjoittaa metsäkeskustelusta, siis poliittisesta konfliktista? Tämähän on osa kuvataiteen opinnäytettä! Puista puusaunaa lämmittäessään – metsästä muuten sekin – hän luulee voivansa tarjota jotain aiheelle. Käteen on tarttunut sanomalehti, jalostusasteeltaan korkea metsäteollisuuden huipputuote, jossa debatoidaan Suomen metsien käytöstä. Lehti on 80-luvulta, mutta yhtä hyvin se voisi olla päivätty vuodelle 2022. Niin paljon on keskustelu edennyt.

II.

Tämä kuvataiteen maisterin opinnäytteeni kirjallinen osa käsittelee valokuvasarjaani *Vihreän kullan kuume*, josta laadittuja teoksia esitin lopputyönäyttelyssämme Kuvan Kevät 2022, uudessa Kuva/Tila -galleriassa Taideyliopiston Kuvataideakatemiolla 7.5–5.6.2022. Teoskokonaisuuteni koostui näyttelyä varten julkaisemastani valokuvakirjasta *Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta* sekä neljästä valokuvavedoksesta koivupuisiin puupätyihin kiinnitettynä (102 cm x 80 cm).

Kokonaiset viisi vuotta työskentelyäni hallinneesta projektistani on tullut kiinteä osa taiteilijuuttani. Se kokoaa yhteen paitsi teknisiä ja praktisia työmenetelmiäni aina valokuvaustyylistäni yksittäisten teosten muotovalintoihin, niin ennen kaikkea filosofisia ja teoreettisia ajatuksiani paikastani kuvataiteen kentällä. Jälkimmäiselle erityisen oleellinen kysymys on taiteeni aihepiiri, jota käsittelyä jäsenän toisen ammatillisen polkun – ympäristöasiantuntijuuden – lähtökohdista.¹ Jotten kulkisi

1 Valmistuin filosofian maisteriksi Helsingin yliopistolta 2020, jota ennen luonnontieteen kandidaatiksi. Pääaineeni ympäristömuutos ja -politiikka keskittyi monitieteisesti ympäristöongelmien syiden, vaikutusten, seurausten sekä ympäristöongelmien hallinnan ja -politiikan tutkimukseen. Omien opintojeni painopiste oli yhteiskuntatieteissä, erityisesti ympäristöpolitiikassa. Varsinkin fossiiliseen energiaan ja Venäjään liittyvät kysymykset kuuluvat asiantuntemukseeni. Sivuaineinani luin kansainväliseen politiikkaan ja poliittiseen talouteen liittyviä opintoja. Näiden opintojen ohessa suoritin kuvataiteen kandidaatin tutkinnon (2020) Taideyliopiston Kuvataideakatemiolla.

vastakkaisiin suuntiin, pyrin sanallistamaan asemaani ekologi-
siin kysymyksiin keskittyvänä taiteen ja tieteen yhdistelijänä.
Tulkintoihini taiteesta tuon mukaan maailmanjäsentämisen
malleja yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen alalla.
Kahden alan ajattelijana sekoittanen taideteoreetikkojen aja-
tuksenjuoksua. Siksi erityisesti teosteni taustan kartoittamiseen
painottuva tekstini yrittää vetää yhteyksiä ammatillisesti eriyty-
neen yhteiskuntamme osien välillä.

Niklas Luhmannin systeemiteoriaa mukaillen omien rationali-
teettiensa mukaan toimivat järjestelmät on saatava vuoropuhe-
luun tai muuten vastaukset ympäristöongelmiin jäävät vajaiksi
(YLönen ja Litmanen 2016, 69–72). Se olisi sääli jo taiteenkin
kannalta, koska taiteella on paljon sanottavaa. Rakentaessani
kommunikaatioyhteyttä taiteen kuplasta minulle yhtä lailla tutulle
tieteen kentälle luotan sosiologiassa kehitettyyn imaginääriin teo-
riaan. Imaginäärit, ympäristöongelmien kaltaisten kompleksisten
kysymysten hahmottamista jäsentävät mielikuvitelmat, ohjaavat
sosiaalista toimintaa. Näillä todellisuuden hahmotelmilla on
aivan merkittävä rooli esimerkiksi siinä, kuinka ajattelemme
yhteiskunnallisista ilmiöistä, historiasta ja tulevaisuudesta. Ima-
ginäärien avulla annamme merkityksen muutoin teoreettisen
tiedon tasolle jääville havainnoille maailmasta. Voiko kuva-
taidetta parempaa keinoa vaikuttaa kulttuurimme imaginäärei-
hin edes olla? (ks. Levy ja Spicer 2013, 659–661.) Monesti
taide kykenee kuvaamaan sosiaalista todellisuutta elävämmiin
ja ymmärrettävämmiin kuin mikään sanallistettava tieto, kuten
kuvataiteilija Teemu Mäki pohtii kirjassaan *Taiteen tehtävä*
(2017, 53).

Valokuvasarjani *Vihreän kullan kuume*, valokuvakirjani sen lip-
pulaivana, tarjoilee yhdenlaisen imaginääriin Suomen metsien
tilasta. Se poikkeaa kovasti Suomessa vallalla olevasta mieliku-
vasta, joka on erkaantunut ekologisesta todellisuudesta, mutta
heijastuu metsistä käytävässä keskustelussa.

III.

Aloitan tekstini esittelemällä teossarjani aihetta – asiaa, johon
koitan taiteellani vaikuttaa. Kerron tutkimustietoon pohjautuen
sekä metsäluonnon tilasta että historiallisesti rakentuneesta suo-
malaisesta metsäsuhteesta, joka vaikuttaa tapoihimme kohdella
metsää. Globaalin ympäristökriisin kontekstissa aihe on ajan-
kohtaisempi kuin koskaan. Tämä luku 2 edustaa taiteellisen
työskentelyni sisältökenttää – ihmisen muokkaamaa ekologista
ympäristöä ja siinä esiintyviä ympäristöongelmia.

Kolmannessa luvussa raotan lähestymistapaani taiteen tekemi-
seen. Ensiksi kerron ympäristötiedon kääntämisestä taiteelli-
seksi ilmaisuksi konseptualisoinnin avulla, jotta taide ja tiede
voisivat koskettaa toisiaan pintaa syvemältä. Tämän jälkeen
kirjoitan omaan taiteeseeni vaikuttaneista taidesuuntauksista.
Suurin osa näistä liikkuu maisemavalokuvan alueella, jonka
alla ekologista ympäristöä tuntuu luontevalta käsitellä. Mai-
semavalokuvasta poimin kaksi minulle tärkeää ominaisuutta:
ekologisesti arvokkaan luonnon ihailun sekä ihmisen muokkaa-
man maiseman visuaalisen tutkimuksen. Nimet Ansel Adams ja
New Topographics nousevat esiin kenties tärkeimpinä innoittaji-

nani. Luvun lopussa kartoitan tarkemmin ekologista ympäristöä,
luonnonvarojen käyttöä ja näiden alla erityisesti metsätaloutta
käsittelevää nykyvalokuvaa.

Vasta neljännessä luvussa ryhdyn perkaamaan teoksiani, jotka
mielestäni kertovat puolestani. Käytän tähän operaatioon hieman
vähemmän tilaa, koska kerroin taiteellisesta prosessistani samai-
sen valokuvasarjani parissa jo kuvataiteen kandidaatin opinnäyt-
teessäni (ks. Lähteenmäki 2020). Käyn kuitenkin läpi esimer-
kiksi valokuvaustyötäni, menetelmiäni ja muotoratkaisujani.

Viimeisenä aikaa on vapaammalle pohdinnalle, luvussa viisi.
Rohkenen ehdottaa *ekologisen valokuvan* käsitettä kuvaamaan
tekemisiäni valokuvataiteilijana.

© Lauri Lähteenmäki

*Ei yksikään maa tarvitse niin paljo metsää, kuin Suomi, eikä
yksikään kansa käytä metsää niin huonosti, kuin Suomen kansa.
Milloin tulee kaskenhakkaaja ja kaataa metsää saadakseen muu-
tamaksi vuodeksi paljon viljaa ja huonoa laidunta. Milloin tulee
talonpojan vaimo lapsineen taittamaan ja kokoamaan kerpoja
lampailleen: hän katkoo huolettomasti nuoret puut, tahi kaataa
he maahan saadaksensa helpommasti lehdet käsiinsä. Sitten
tulevat halkojen hakkaajat, tervanpolttajat, sysimiehet, tukki-
enhakkaajat; he kaatavat kaikki, mikä vaan kelpaa, jättämättä
siemenpuutakaan. ... Voitopyyntö viettelee monta myymään
tahi kaatamaan kaiken metsänsä, sen sijaan kun hän vuosittain
voisi hakata täysikasvuiset puut ja saisi näin pysyväsien hyödyn
metsästänsä. Hänen lapsensa saavat hänen jälkeensä köyhän,
hävitetyn maan.*

– Zacharias Topelius: *Maamme kirja* (1875)

2. KAKSI TARINAA

2.1. *Tarina vihreän kullan maasta*

Suomessa kaikki palautuu metsään. Niin kysymykset kansakunnan identiteetistä, maan taloudellisesta selviytymisestä ja maaseudun toimeentulosta kuin ihmiskunnan olemassaoloa uhkaavasta ympäristökriisistä, tulevaisuuden teknologioista ja luontoyhteyden säilymisestä. ”Metsä yhdistää suomalaisia enemmän kuin juuri mikään muu”, todetaan suomalaista metsäsuhdetta käsittelevän julkaisun toimitusartikkelissa (Paaskoski, Roiko-Jokela & Rikala 2018, 5). 83 % suomalaisista pitää metsää henkilökohtaisesti tärkeänä (Suomen metsäyhdistys 2018). ”Meillä suomalaisilla on erityinen luontosuhde”, totesi pääministeri Juha Sipilä surullisenkuuluisassa televisiopuheessaan (Sipilä 2015).

Metsään menemisellä on pitkä historia: Keskiajalla eränkäynti elätti suomalaisia jopa maanviljelyä enemmän, metsää käytettiin polttopuuksi ja rakennustarpeiksi (Tasanen 2004, 62–83). Lisäksi metsissä laidunnettiin karjaa, mikä ylläpiti luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää maatalousympäristöihin sopeutunutta perinnejäätöä (ks. Kouki ym. 2018, 227). Pihkasta keitetyn tervan vienti tutustutti talonpojat rahaan (Tasanen 2004, 77). Sana tarkoittaa metsästettävän turkiseläimen nahkaa (Kotimaisen kielten keskus, n.d.). Raatajat rahanalaiset kaskesivat metsää maanviljelyn mahdollistamiseksi ja hallalta suojautuakseen aina 1900-luvulle asti (Tasanen 2004, 71–74), kuten Eero Järnefeltin maalaus (1893) näyttää. Kansallisromanttiset kuvaukset Suomen metsistä korostavat tätä aikaa, jolloin metsän kanssa elettiin ja oltiin metsästä riippuvaisia (Heinänen 2011, 75). Ennen kaupungistumista metsä ei merkinnyt vapaata luonnon ihailua vaan työtä, kuten valokuvaaja Into Konrad Inha (1925, 168) kirjoittaa: ”Raatajan silmillä katselee saloa suomalainen talonpoika, muistaen omaa ja esi-isänsä työtä ... Siinä ovat ... juuret, joilla hän nykyään metsää kohtelee”. Ennen kristillistä aikaa metsällä oli myös uskonnollinen merkitys (ks. Heinänen 2011, 75).

1800-luvun puolivälissä metsätieteilijät Claes Wilhelm Gylden ja saksalainen Edmund von Berg raportoivat havaintojaan Suomen metsien tilan heikkenemisestä. Kiihtynyt väestönkasvu oli moninkertaistanut metsiin kohdistuvan paineen, minkä seurauksena metsät oli paikoin hävitetty polttopuupulaan asti. Ajan valokuvista ja maisemamaalauksista tämän voi nähdäkin: kylät seisovat paikoin puuttomissa maisemissa. Sahateollisuus oli

alkanut kehittyä ja puuta vietiin maailmalle. Tuontivarana puolestaan saapui saksalaista perua oleva metsätiede, jolla metsiä ja metsien hyödyntämistä ryhdyttiin mittaamaan, standardisoimaan, valvomaan – ja ennen kaikkea teoretisoimaan. Saman ikäisistä ja lajisista puista koostuvista normaalimetsistä tuli metsätieteen ihanne. Metsät jaettiin ikäryhmittäin palktoihin, joita alettiin ”viljellä”. Työn tuloksena hallinnon valta Suomen metsistä vahvistui ja syypäitä kehoon metsänkäyttöön etsittiin kädestä suuhun elävistä talonpojista. (Tasanen 2004, 182–257.) Suomen metsätalouden historiaa tutkineen Tapani Tasanen (2004, 106) mukaan ”näkemys piti suurilta osin paikansa”, mutta vieläkin suurempaa haittaa metsille oli aiheuttanut valtion toiminta. Organisoimaton sekasorto talonpoikaisessa metsänkäytössä ei istunut järjestelmällisyyttä – ehkä jopa arkkitehtonisuutta – ihannoivaan makuun (ks. Mikkonen 2018, 102).

Ennen toista maailmansotaa Suomessa oli edelleen laajoja hakuilta säästyneitä erämaa-alueita (Tasanen 2004, 182), joissa muun muassa Suomen taiteen kultakauden maalarit kiersivät etsimässä ”alkuperäistä” suomalaisuutta. Sitä heille edusti luonnon kanssa välittömässä yhteydessä elävä turmeltumattomana pitämänsä talonpoikaiskulttuuri. Uusromantikot peilasivat metsän kokemuksen kautta omaa kansallista paikkaansa maailmankaikkeudessa. (Heinänen 2011, 75.) Samoissa maisemissa liikkui myös biologeja, maantieteilijöitä ja metsätieteilijöitä, joiden ansiosta kansallispuistoja lähdettiin perustamaan. Alkuperäistä luontoa haluttiin säilöä tuleville sukupolville sekä tieteellisen tutkimuksen kohteeksi (Perttula 2006, 16). Suomessa metsäteollisuuden alkuun sysäämä teollistuminen lisäsi hyvinvointia mutta toi mukanaan myös ympäristöongelmia, mikä hirvitti luonnonsuojeluaatteen pioneereja. Mystistä luontoyhteyttä sekä vapauden, puhtauden ja rauhan tuntemuksia tarjoileva metsä (ks. Mikkonen 2018, 92; Pietarinen 1987, 327–328) sai voimakkaan symboliarvon taiteen ja luonnontieteen arvottamana. Seurauksena oli ideologinen ristiriita taloudelliseen hyötyyn keskittyvän metsäteollisuuden ajatusmaailman kanssa. (Perttula 2006, 15.)

Suomen jouduttua talvi- ja jatkosodan sotakorvausten maksajaksi tärkeimmäksi tulonlähteeksi valjastettiin metsä (Kunttu 2017, 18). Poliittista valtaa entistä voimakkaamman metsätalouden edistämiseksi käytti muun muassa metsäammattikunnan piireissä yhäkin ihannoitu Aimo Kaarlo Cajander, joka toimi samanaikaisesti valtion omistamia metsiä hallinnoivan Metsähallituksen pääjohtajana ja Suomen pääministerinä – maatalousministerin, puolustusministerin, kansanedustajan, puoluejohta-

jan ja Helsingin yliopiston metsänhoidon professorin virkojaan sen suuremmin esittelemättä (Parpola 2014, 11–12). Metsäteollisuusyritysten harjoittama ja valtion monin tavoin tukema metsätalous sai humanistisen mission: ”[O]n tästälähtien metsän vaaliminen ja hoito yksi kulttuurin jaloimpia ja täydellisimpiä ilmenemismuotoja”, julisti professori Väinö Auer Suomen Metsätieteellisen Seuran 25-vuotisjuhlassa (1934, 57). Metsän tuli olla kansantaloudellisen kehityksen vetojuhta, jonka voimin hyvinvointivaltiota rakennetaan. (ks. Pietarinen 1987, 326–327.)

Ja niin kävikin, kertoo suomalainen menestystarina. Nykypäivänä metsätalous muodostaa noin 20 % Suomen ulkomaankaupan viennistä, on sadoilletuhansille metsänomistajille tulonlähde ja työllistää erityisesti maaseudulla (Maa- ja metsätalousministeriö, n.d.b). Puu on Suomen käytetyin energianlähde 28 % osuudellaan (Suomen virallinen tilasto 2021a). Tieteellistyminen, teknistyminen ja tehostuminen muutti perinteisen metsätalouden voimaperäiseksi tehometsätaloudeksi. Koneita, maanmuokkautusta, lannoitusta ja myrkytystä alettiin käyttää metsänhoidon apukeinoina (Kunttu 2017, 20). Puiden jalostaminen ja tainten istutus sai rungot kasvamaan nopeammin, suoremiksi ja oksatomammiksi. Metsäalaa lisättiin ojittamalla noin puolet Suomen soista (Hakala ja Välimäki 2003, 323). Jopa laki velvoitti metsän avohakkaamiseen (Kunttu 2017, 18–20). Vihreän kullan maassa tehometsätaloudesta tuli hegemoninen ideologia, joka ruokki valtion kassaa, nosti yrityksiä maailmankartalle ja sanaili metsäläiselle historialle hyvinvointivaltion yltykkylläisyyteen päättyvän tarinan.

A.K. Cajander. Suomen pääministeri kolmella kaudella, maatalousministeri, puolustusministeri, puoluejohtaja, kansanedustaja, Metsähallituksen ylijohtaja, kahden metsäyhtiön hallintoneuvostojen puheenjohtaja, Helsingin yliopiston kasvitieteen professori ja Suomalaisen Tiedeakatemian sekä Suomen Tiedeseuran puheenjohtaja. *Kuvan lähde: Museovirasto*

2.2. *Tarina vihreän kullan kuumeesta*

Kuten tarinat kultaryntyöksistä kertovat, yltiöpäinen rikkauden tavoittelu ei pääty loistoon. Joka kuuseen kurkottaa, se katajahan kapsahtaa. Suomessa metsätalous on johtanut tilanteeseen, jossa jopa 76 % metsäluontotyypeistä on uhanalaisia (Kouki ym. 2018, 188). Uhanalaisista eliölajeista kolmasosa elää metsässä ja kärsii yksipuolistavasta metsätaloudesta (Hyvärinen ym. 2019, 42). Noin 80 % metsistä on istutettuja tai kylvettyjä (Rusanen, Beuker, Yrjänä, Haapanen ja Paanukoski 2021, 23). Luonnollisuudessaan talousmetsä muistuttaa villiintynyttä puistoa – viljeltävien puiden paikat, lajit ja määrät on ennalta päätetty. Istutusmetsän jokainen puu on käsin aseteltu kasvamaan.

Entisestään lisääntyneiden hakkuiden ansiosta Suomen maaperä on muuttunut ilmastoa lämmittävien kasvihuonekaasupäästöjen nettolähteeksi (Suomen virallinen tilasto 2021b), vaikka metsäteollisuus puhuu ilmastomuutoksen torjunnasta (ks. Metsäteollisuus 2021). Räkämäntyä kasvavat entiset suot hönkivät kuivuuksaan hiilidioksidia ilmaan – maasta puolestaan vapautuu humusaineita, jotka ojia pitkin kulkeutuessaan värjäävät sisäveimme tuttuun ruskeaan väriin. Sadannan mukana valuu myös talousmetsiin kylvettyjä ravinteita, jotka jatkavat lannoittamistaan rehevöityvissä vesistöissä. (ks. Hakala ja Välimäki 2003, 319, 324.) Kaukana merelläkin voimme havaita metsätalouden vaikutuksen.

Metsässä käydessään suurin osa suomalaisista käyskentelee taimikoissa ja ryteikoissa. Etelä-Suomessa alle 40-vuotiaita metsiä, siis korkeintaan reiden paksuisista riu’uista koostuvia, on lähes puolet. Koko Suomessa tyypillisin metsä kuuluu 41–61-vuotiaiden ikäryhmään – saavuttaen puiden teini-ian. Autiota hakkuuaukiota ”metsistämme” on noin 15 %. (Korhonen ym. 2021, 15–21.) Palstojen välissä kiemurtelevat metsätiet pirstovat maiseman niin, että keskimäärin metsätielle löytää Etelä-Suomessa 200–300:n metrin ja Pohjois-Suomessa 400–600:n metrin kulkemisella (Luonnontila.fi 2013). Muutamana kansallispuiston ulkopuolella laajoja kajoamattomia metsäalueita ei yksinkertaisesti enää ole.

Enää ei tosin tarvitse pelätä kielletyille metsäpalstoille eksumista, toisin kuin vesakkomyrkytysten aikaan 1950–80-luvuilla. Lentokoneesta ruiskutettavia kasvintorjunta-aineita lipsui tosin väärillekin metsäpalstoille – jopa pelloille ja juomavesilähteisiin. ”Talon rouva oli ollut ruiskutusten aikana raskaana. Kun lapsi syntyi, hänen jalkansa olivat surkastuneet.” Suomen Luonto raportoi vesakkomyrkytyksistä kertovassa artikkelissa. (Nortio 2022.)

Kai sentään metsäteollisuudella menee hyvin? Painopaperien, biomuovien ja ksylitolituotteiden sijaan viemme maailmalle entistä enemmän sellua ja kartonkia. Jalostusaste on pienentynyt huippuosajien maassa. Aki Kaurismäki kommentoi asiaa luopuessaan taiteen akateemikon arvonimestä protestina Suomen metsä- ja kaivospolitiikalle 2019: ”Hallitus on kymmenien asiantuntijoiden varoituksista huolimatta nostanut Suomen

vuotuiset metsähakkuut kestäättömälle tasolle. ... Ainoana perusteena tälle on se, että selluloosan, joka on puutavaran alin mahdollinen jalostustaso, hinta on Kaukoidän maiden kasvavan pehmopaperin kysynnän vuoksi korkealla.” (Laakso 2019). Vessapaperia siis.

”Viljeltävä” metsä muistuttaa peltoa. Metsämaisemaa Toholammella (ylempi kuva) ja peltomaisemaa Ypäjällä (alempi kuva). Kuvien lähde: Maanmittauslaitos

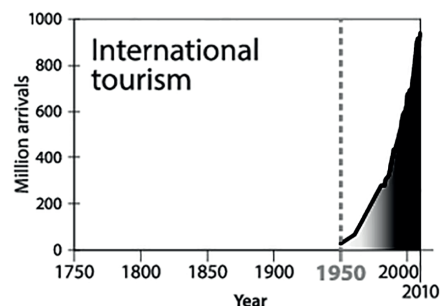
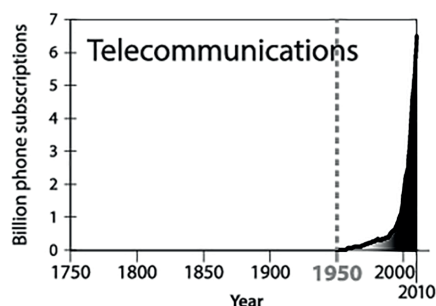
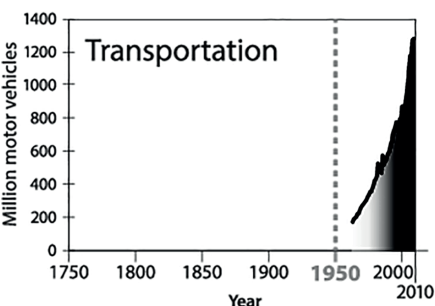
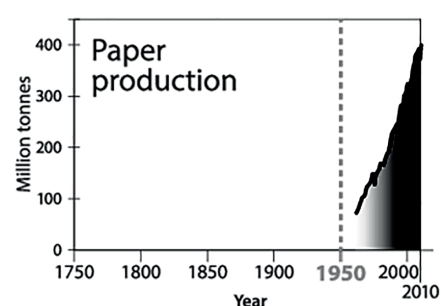
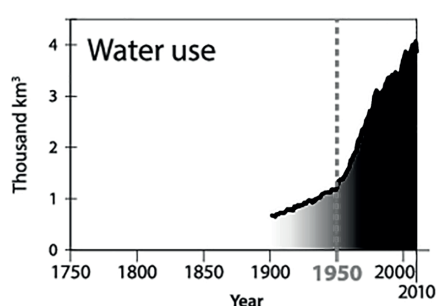
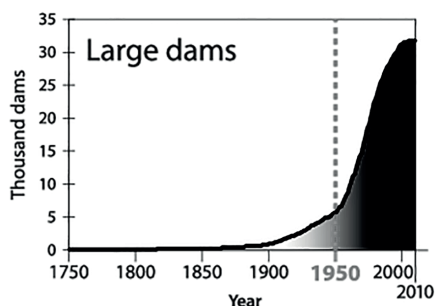
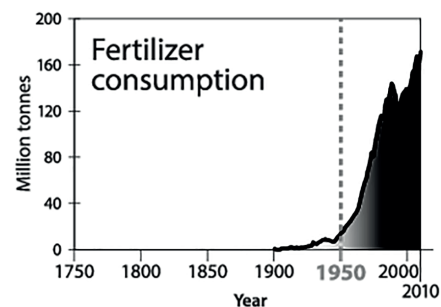
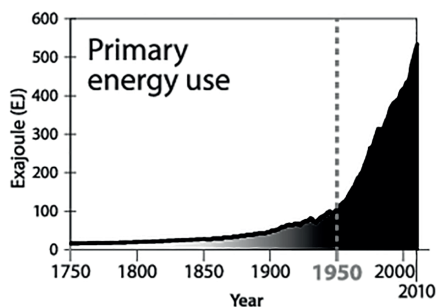
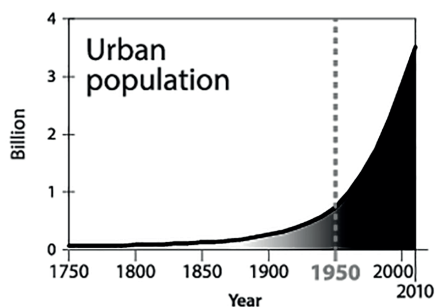
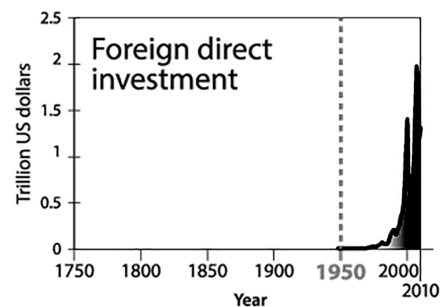
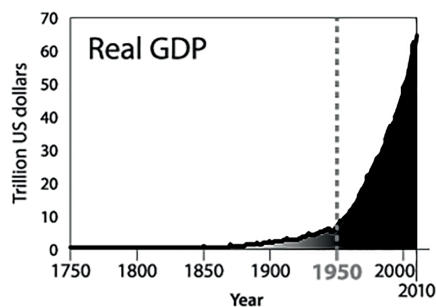
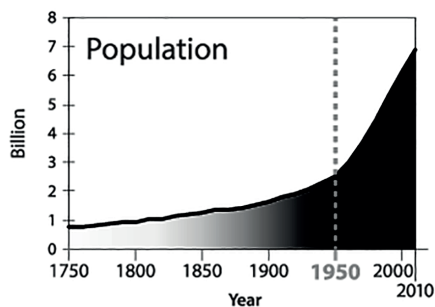
2.2.1. Näkymiä korkean kuusen latvasta

Paikallisuutensa lisäksi Suomen metsät ovat tapaus laajemmasta ilmiöstä. Metsät ovat keskeisiä näyttämöitä globaalille ympäristökriisille, joka aikaamme määrittää. Katastrofaalinen ilmastonmuutos hämöttää alle vuosikymmenen päästöittämisen päässä, mikäli kasvihuonekaasupitoisuuksien kasvu ilmakehässä jatkuu eikä hiiltä ilmasta sidota takaisin maanpinnalle. Kansainvälisen ilmastopaneelin suosittama turvaraja 1,5 °C on tätäkin lähempänä. (ks. IPCC 2018). Jotain kriisin mittakaavasta kertoo historianprofessori Kimmo Rentolan (2016) rinnastus ilmastonmuutoksesta ilmiönä, joka määrittää 2000-lukua kuin toinen maailmansota edellistä vuosisataa. Lisäksi päälle painaa kuudenteen joukkosukuputtoaaltoon johtanut biodiversiteettikato, jonka tutkimusta johtava paneeli IPBES (2019, 11–12) listaa noin 25 % maailman kasvi- ja eläinlajeista vaarantuneiksi, 75 % maa-alasta ihmisen merkittävästi muokkaamaksi ja 66 % merialueista ympäristömuutoksen kohteina oleviksi. Lajien ja luontotyyppien lisäksi populaatiot ovat romahtaneet. Nykypäivänä selkärankaisia eläimiä – ihmistä lukuun ottamatta – on 68 % vähemmän kuin 1970-luvulla (WWF 2020, 65).

Sen lisäksi, että luemme uutisia tuttuja turistikohdeita piinaavista neljänkymmenen asteen helteistä ja tuhansien hehtaarien metsäpaloista Tšernobylin ydinvoimalan ympärillä, voimme kokea ympäristömuutoksen omilla aisteillammekin. Viime keväänä linnunlaulu oli vaimeaa ja pohjavettäkin on vähänlaisesti huolimatta ennätyskellisen lumisesta talvesta (Kotakorpi 2022). Laajat ympäristöongelmat, joiden näyttämöitä seuraamme, sijoittuvat elämän historian ohuelle pintakalvolle – antroposeenin aikakaudelle, jona luonnon luonne on määrittynyt uudelleen. Antroposeenilla ajalla ihmisestä on tullut planetaarisen mullistuksen voima. Monokulttuuria edustavaa metsää ja muovirooskaan takertunutta merikilpikonaa yhdistää maapallon jokaiseen ekosysteemiin ulottuvan ihmisen käden jälki. (ks. Lummaa 2014, 270–271.)

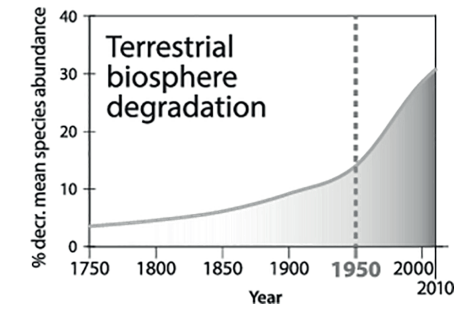
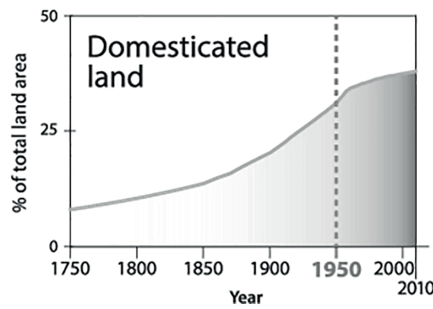
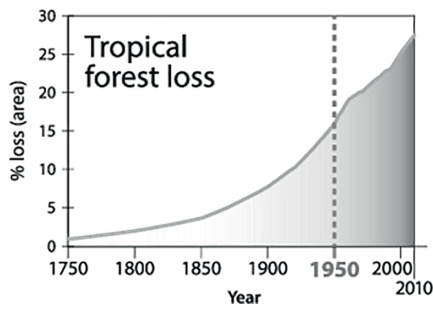
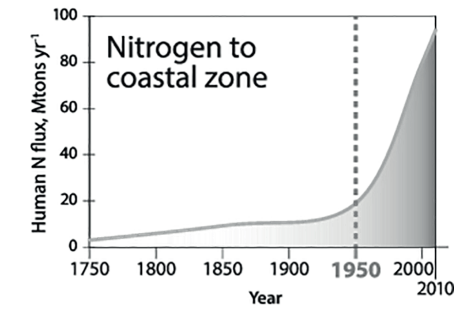
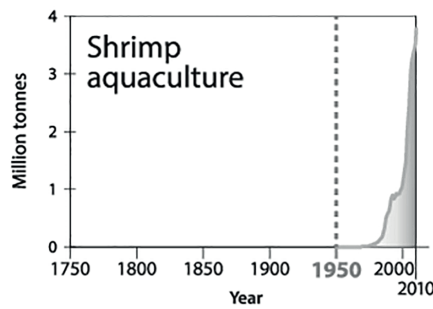
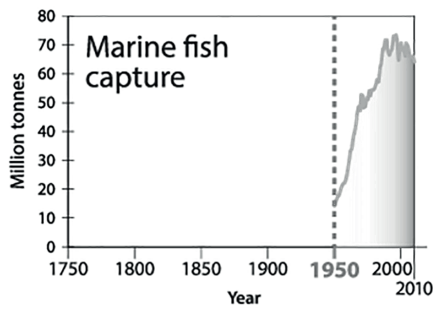
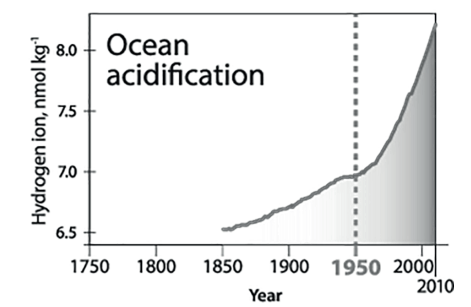
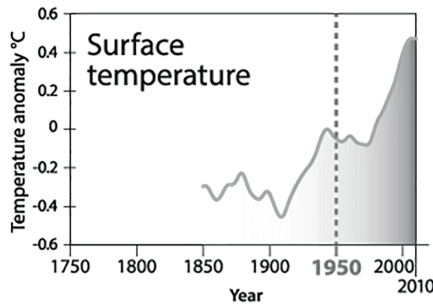
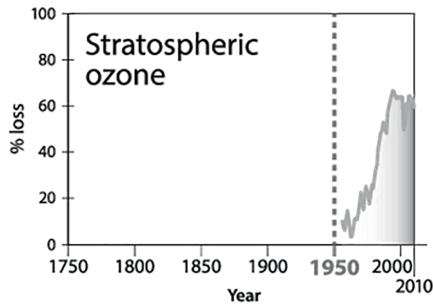
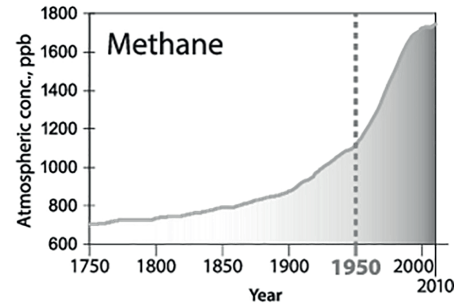
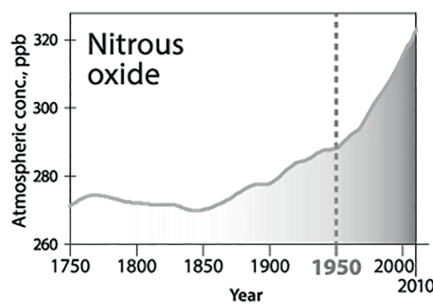
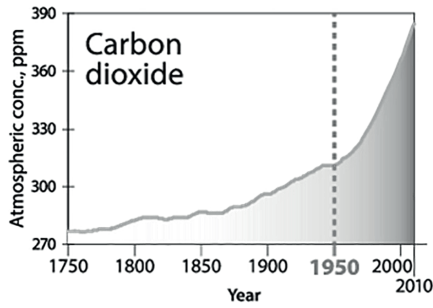
Maasta tullut ja maaksi tuleva ihminen elää suurellisemmin kuin varaa olisi. Räjähdyksmäisen väestönkasvun, suhteellisuudentajun ylittävän luonnonvarojen ja energian kulutuksen (ks. Steffen ym. 2015) – pelkästään fossiilinen energia tekee eteemme töitä yli kymmenen henkilökohtaisen palvelijan työmäärää vastaavasti (ks. Väden ja Salminen 2013, 45), globalisoituneen talousjärjestelmän ja luontoyhteydestä ihmisen ”vapauttavan” teknologian ansiosta ylikulutuspäivää vietetään vuosittain heinä-elokuussa, jonka jälkeen syödään varastoa. Suomen kaltaisissa rikkaissa maissa juhlimme ekosysteemien tuotantokyvyn ylitystämme jo keväisin. (ks. WWF 2020, 56.)

Socio-economic trends

The Great Acceleration osoittaa yhteiskunnallisen kehityksen ja ympäristön kulumisen kytkeytyvän toisiinsa.
Lähde: Steffen ym. 2015

Earth system trends

3. YMPÄRISTÖTIEDOSTA TAITEEKSI

Taiteella on potentiaalia ekologisen kriisin ratkonnassa, koska sillä on eräs tärkeä ominaisuus: Se kykenee välittämään kokemuksia, tunteita ja tunnelmia – parhaimmillaan herättelemään katsojaansa koskettaen ja puhutellen henkilökohtaisella tasolla. Suhtautumista ekologiseen kriisiin vaivaa tuudittuneisuus. Teoreettinen tieto vaikuttaa kaukaiselta. Tiede ei yleensä villitse tai vie mukanaan – tunne ei kuulu sen repertuaariin, mutta mikä muukaan meitä motivoisi toimimaan?

Näiden sanojen saattamana tartun yhä useammin kameran kahvaan kynänvarren sijaan. Mutta kuinka tehdä taidetta, joka on rakentavassa suhteessa ympäristötieteen kanssa? Sellaista, jonka anti ulottuisi taiteen kentänkin ulkopuolelle. Tähän kysymykseen yritän vastata toimimalla poikkialaisesti, asettamalla tiedon ja taiteen vuorovaikutukselliseen suhteeseen. Ehkä silloin syntyy jotain mihin vain toinen osa ei pystyisi.

3.1. Tiedosta taiteelliseksi konseptiksi

Toivon taiteeni osallistuvan yhteiskunnallisten ja poliittisten asioiden käsittelyyn jossain määrin rakentavalla tavalla. Mielellään siten, että tarjoaisin taiteeni kokijalle mahdollisuuden oppia käsittelemistäni aiheista, löytää niistä jotain mihin tarttua ja jopa kehittää edelleen. Toiveeni edistämiseksi yritän toisinaan asettua sivuun subjektiivisuudesta kehitellessäni teosten aiheita. Tukeudun eräänlaiseen kääntämisen prosessiin, jossa oma kieleni – kokemukseni ja ideani, kohtaavat toisia puhujia. Kuuntelen yhtä lailla tiedettä kuin taidettakin. Teoksissani tiedon ja taiteellisten ratkaisujen välillä täytyy olla jokin perusteltu yhteys, jossa tieto muuttaa muotoaan taiteen harjoittamiseksi. Usein pitkällisenkin käännöstyöni tuloksena syntyy konsepti, johon teokseni pohjautuu.

Konseptia suunnitellessani lainaan tieteentekemisen systemaattisuudesta. Tiedonetsintääni ohjaa hajanainen joukko kysymyksiä, jotka voisi mieltää ikään kuin tutkimuskysymyksiksi. Selviä vastauksia en kuitenkaan tarvitse, koska en pyri manifestoimaan tai tarjoamaan teknistä ratkaisua. Kysymykset kuljettavat minut aiheeseen, jota kartoitan kirjallisuuskatsauksen menetelmästä mukaillemallani tavalla: Etsin, luen ja katson erilaisia lähteitä,

esimerkiksi tieteellisiä artikkeleja ja kirjallisuutta sekä taidetta aina taiteilijoiden portfolioista kuratoituihin näyttelyihin. Tutustun aihepiiriä koskeviin teorioihin. Tiedonetsintääni kuuluu riittävä laajuus, kokonaisvaltaisuus ja monipuolisuus – en tyydy vain yhteen näkökulmaan vaan haluan tutustua argumenttien vuoropuheluun ja puhelun seurauksena syntyvään kokonaiskuvaan.

Sillanrakennuksen paikka taiteen ja tieteen välillä piilee mielestäni tässä vuoropuhelussa, mikäli poikkialaisuutta etsitään. Jaettu menetelmä mahdollistaa vuorovaikutuksen, josta kumpikin voi omaksua.

3.2. Konseptista taiteeksi

Aiheen paketoiva konsepti alkaa muuntua taiteeksi, kun työprosessi siirtyy ajatusten maailmasta ja tietokoneen näytöltä teoksen kehittelyyn. Siihen miltä konseptiin suhteessa oleva teokseni lopulta näyttää, vaikuttaa muilta taiteilijoilta oppimani. Eniten seuraan nykypäivän valokuvataidetta, mutta muutamalla erityisellä taidehistoriallisella tapahtumalla tai ilmiöllä on ollut suurehko vaikutus oman taiteellisen tyylini muotoutumiseen. Näitä tulkitsen osittain vinksahaneella tavalla, ympäristöajattelun kehikosta lähtöisin.

Seuraavissa alaluvuissa etenen minua innoittaneesta 1900-luvun alun yhdysvaltalaisesta maisemavalokuvasta maataiteen kautta 1970-luvulle, jolloin maisemaa romantisoiva esittäminen vaihtui tutkivampaan tyyliin. Varhainen luonnonsuojeluaate muutti muotoaan modernin aikakauden kuvaukseksi, jonka varjopuolta ekologista ympäristöä käsittelevä valokuvataide näyttää nykypäivänä. Tämä taidehistoriallinen kehityskaari kokoa kantavat ajatukseni omasta taiteentekemisestäni: tutkin ekologisia ilmiöitä maisemavalokuvan keinoin ympäristönsuojelun edistämiseksi.

3.2.1. Maisemavalokuva luonnonsuojelun innoittajana

Ekologisia teemoja käsittelevän taiteen katsotaan kehittyneen ympäristöliikkeen nousun myötä 1970-luvulla. On tavattu puhua ympäristöherätyksestä, joka johti pohtimaan kulutuskulttuuriin perustuvan länsimaisen elämäntyylin kestävyyttä, kun havainnot luonnonvarojen ehtymisestä, saastumisesta ja sademetsien kadosta alkoivat nousta julkisuuteen. Kirjallisuudella ja mediassa levinneillä valokuvilla oli merkittävä vaikutus siihen, että teollistuneen ihmisen vahingollinen ympäristösuhde nousi laajojen kansanjoukkojen tietoisuuteen. Muun muassa ympäristön kemikalisoitumisesta kertova Rachel Carlsonin tieteiskirja *Äänetön kevät* (*Silent Spring*, 1962) sekä NASA:n julkaisemat ensimmäiset valokuvat maapallosta vaikuttivat osaltaan ympäristöhallintojen perustamiseen, ympäristönsuojelun institutionalisoiutumiseen ja ympäristöliikkeen kehittymiseen. (ks. Brulle ja Rootes 2015, 763; Salvesen 2010, 36.)

NASA/William Anders: *Earthrise* (1968). Ensimmäiset valokuvat maapallosta auttoivat hahmottamaan elinympäristömme yhtenä kokonaisuutena.
Kuvan lähde: NASA

Ekologiseen ympäristöön viittaavasta taiteesta näkyvimmäksi kehittyivät maataide ja ympäristötaide, jotka tarjosivat kontekstin luonnon pohdiskelulle. Ne uudistivat taideteoksen käsitettä viemällä taiteen ulos esineellisyyttä korostavista museoista, gallerioista ja studioista. Erityisesti maataiteen teokset näyttäytyivät vaikeasti paikannettavina, toimien indekseinä menneille tapahtumille ja tuntemattomille, usein syrjäisille, paikoille. Näin ne kuljettivat katsojan ajatukset teoksen alkuperään, materiaaleihin, suhteeseen ympäristönsä kanssa ja taiteilijan työn jäljen säilyvyyteen ulkosalla sään armoilla. (Johansson 2005, 7–20.) Esimerkiksi Robert Smithsonin ja Alan Sonfistin teokset, kuten

Asphalt Rundown (1969) ja *Time Landscape* (1965), pelasivat paitsi ajatuksilla ihmisen jättämistä jäljistä maapallon geologiaan että alkuperäisen luonnon muistamisella urbaanin kulttuurin keskellä. Suomalaisesta maa- ja ympäristötaiteesta minua inspiroi etenkin Antti Laitinen, joka on käsitellyt metsän muokkauksista ja väkivaltaistakin kulttuurillista suhdetta metsään teoksissaan. Toisaalta kaikki ympäristö- tai maataide ei nimestään huolimatta sisällä intentionaalista kytköstä ekologiseen (Johansson 2005, 7) vaan keskittyy ympäristöön enemmänkin tilana.

Maa- ja ympäristötaide liittyvät ekologisia aiheita käsittelevään valokuvaan indeksisyytensä takia. Valokuvan indeksi muodostuu toisaalta jäljestä, jonka kuvan kohteesta heijastuva valo jättää valoherkälle pinnalle, kuten filmille, ja toisaalta kuvan osoittavasta voimasta – valokuva on seurausta kuvaajan intentiosta näyttää juuri tietty raja-ajasta ja maailmasta. Siten valokuvan katsotaan ilmentävän tiettyä paikkaa ja ajanhetkeä, mikä mahdollistaa kuvan kohteena olevan muokatun ympäristön tarkastelun. Ekologisia aiheita käsittelevän valokuvan juurta kannattaa kuitenkin etsiä maa- ja ympäristötaidetta kauempaa – onhan luonto ollut taiteen vakioaiheita pitkälle historiaan.

Mielekkäältä tuntuisi paikantaa ekologista ympäristöä käsittelevän valokuvan juuret 1900-luvun alkupuolelle – tarkkaan ottaen maisemavalokuvan ja ympäristönsuojelua edeltäneen konservatismiin suhteeseen. Klassiseksi luonnonsuojeluaatteeksi Suomessa kutsuttu konservatismi heräsi kritiikkinä teollistumisen vaikutuksille maankäytössä, jossa koskemattomana pidetyt luontoalueet alkoivat huveta. Yhdysvalloissa aatteen maantieteellinen painopiste keskittyi länsirannikolle, kun taas Suomessa keskityttiin varjelemaan erämaa-alueita paikallisen metsätalouden vaikutuksilta. Toisin kuin myöhemmässä ympäristönsuojelussa, klassisen luonnonsuojelun aatteellisena pyrkimyksenä oli säilöä esteettisesti ja kulttuurillisesti arvokasta ”luonnonperintöä” kuin muistuttamaan teollistumista edeltävästä ajasta. Vaikka klassista luonnonsuojelua onkin kritisoitu ihmiskeskeisyydestä, sen myötä perustetuilla kansallispuistoilla on yhä kiistattoman tärkeä rooli lajien säilymiseen tähtäävässä nykypäivän luonnonsuojelussa. (Perttula 2006, 10–15.)

Tässä yhteydessä yksi nimi nousee ylitse muiden. Ansel Adams, kenties historian tunnetuin maisemavalokuvaaja, tunnetaan myös varhaisen luonnonsuojelun edistäjänä. Sierra Clubin, yhden ensimmäisistä ympäristöjärjestöistä, aktiivijäsen Adams edisti Yhdysvaltojen länsirannikon erämaa-alueiden suojelua valloitusvoimaisilla kuvillaan. Teknisesti erittäin taitavana ja huolellisena valokuvaajana Adamsin dynaamiset ja kauttaaltaan terävät maisemakuvat edustavat maisemamaalauksesta tunnistettavaa luontoromantiikkaa, vaikkakin ne syntyivät vastavetona menneitä vuosikymmeniä hallinneelle maalaustaiteen kuvajälkeä jäljittävälle piktorialistiselle valokuvaustyyliille. Adams pyrki taiteellaan herättelemään sosiopoliittisia muutosvoimia luonnon suojelemiseksi, kritisoiden Yhdysvaltain hallitusta liberalistisesta politiikasta, jossa vapaan markkinatalouden

uskottiin lopulta korjaavan kaikki sosiaaliset ongelmat ilman, että kenenkään tarvitsisi puuttua niihin erikseen. (Eyen 2017.)

Ansel Adams ja kaltaisensa, kuten Yosemite-kansallispuiston perustamiseen vaikuttanut Carleton Watkins ja Sierra Clubin valokuvaaja Philip Hyde, ovat maisemavalokuvaajien lisäksi innoittaneet luontokuvaajia, kuten genren pioneeria Eliot Porteria. Suomessa Adamsin tavoin koskematonta luontoa ihaili I.K. Inha, joka noin puoli vuosisataa aiemmin vaikutti suomalaisten maisemakäsityksiin valokuvillaan (Mikkonen 2018, 92–93).

Ansel Adams: *The Tetons and the Snake River* (1942)

Kuvan lähde: The U.S. National Archives and Records Administration

Ihailen ajan valokuvaajien teknistä osaamista sekä keskittymistä vaativaa hidasta kuvauspraktiikkaa. Valokuvallisen tyylini kannalta tärkeämpää 1900-luvun alun maisemavalokuvassa lienee kuitenkin ympäristönsuojelullinen eetos. Romantiikan taiteen sävyyn kaunista, jylhää, herkkää ja ihmisen kosketuksesta vapaata luontoa kuvanneiden teoksista hehkuu luonnon itseisarvo (ks. Eyen 2017). Ajatus siitä, että kentällä koetun näytämisen saisi ihmiset ymmärtämään luonnon korvaamattoman arvon ja ryhtymään vaalimaan sitä kaikessa toiminnassaan, on toiveikkudessaan naiivi muttei täysin toimimaton. Siihen tukeuduin itsekkin ensimmäisessä yksityisnäyttelyssäni esittämässäni valokuvasarjassani *Suomaa* (Exhibition Laboratory Project Room, 8.–24.4.2022), jossa pyrin 1900-luvun alun maisemavalokuvalla uskolliseen tyyliin kohottamaan suhtautumistamme soihin, joita Suomessa on tavattu hyljeksiä ja hävittää.

3.2.2. *Ympäristön ja kulttuurin tutkimusta*

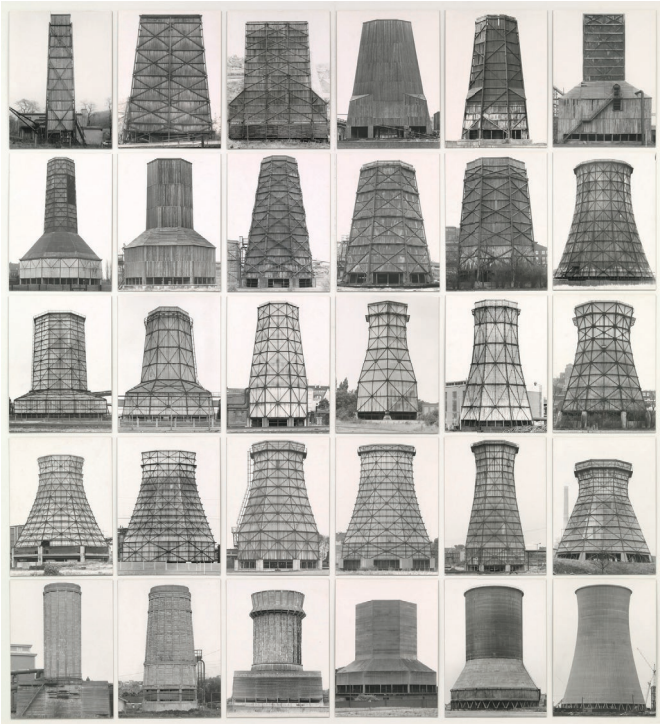
Düsseldorfin koulukunnan kehittämiseen vaikuttaneiden Bernd ja Hilla Becherin valokuvissa toistuvat neljältä eri suunnalta valokuvatut teolliset rakennelmat – hiilivoimalat, kaasukellot, vesitornit, viljasiilot, kaivosshissit – insinööriyön jäljet, jotka ovat raunioituvia monumentteja arkkitehtuurittomasta arkkitehtuurista, funktionaalisista teollisista rakennelmista (James 2010, 51).

Elämäntyöksi paisunut valokuvasarja vaikuttaa päällepäin museoinventaariolta. Taiteentutkija Sarah James (2010, 51) kuvailee Becherien valokuvien keskelle sommiteltuja kohteita objektiivisesti kuvatuiksi objekteiksi. Tiukkojen rajausten kuljettaessa katsomaan näiden esineiden muotoa mieleen tulee minimalismi taiteen tyyliuutana (ks. Salvesen 2010, 19). Tyyliiltäänkin minimalistisissa kuvissa harmaus vallitsee, edes varjoja ei näy – saatikka mitään arkikokemuksesta muistuttavaa. Kuva ei kerro, onko se päivätty vuodelle 1961 vai 2002. Esteettisyys on karsittu pois, eikä ilmaisunvapautta vaikuta olevan. Becherien mukaan kuvat ovat apoliittisia typologioita, esittävät korkeintaan arkkitehtonisia veistoksia, joiden tekijöitä ei kerrota (ks. James 2010, 60–61). Samanlaisina toistuvien kuvien katselusta irtoaa korkeintaan ymmärrys persoonattomasta arkkityypistä (James 2010, 53–54) – infrastruktuuri näyttää tietynlaiselta, sen voidaan sanoa edustavan tiettyä konseptia.

Kaikesta huolimatta ”kuvat ilmaisevat ilmaisematta mitään” (James 2010, 65). Niitä olisi vaikea mieltää muuksi kuin juuri taidevalokuvaksi. Tästä taideteoretikko Thierry de Duve (2020, 5) lausuu anekdootin, lainaten hänen mukaansa kiinalaista sananlaskua: ”Kun viisas osoittaa kuuta, tyhmä katsoo sormea”. Becherien typologioiden kohteeksi on valikoitunut ihmisen luomaa esineistöä, joka ylläpitää modernin yhteiskunnan toimintoja aina energiantuotannosta vesihuoltoon ja kaikkialla käytettävään teräkseen ja metalleihin, joista teknologiariippuvaisen yhteiskunnan selkäranka rakentuu. Kuvat symboloivat kiihkomodernisaation aikakautta valottaessaan kohteita, joita ei ole tarkoitettu katsottavaksi.

Kulttuurimaantieteilijä Peirce F. Lewisin (1979, 12) mukaan kaikella maisemalla on kulttuurinen merkitys riippumatta siitä, kuinka tottuneina sitä katsomme. Becherien kuvia ei ole välttämättä nähty modernin ihmisen omakuvina eikä niitä sellaisiksi tarkoitettu. Ympäristökriisiä kohti kulkevassa maailmantilanteessa en voi kuitenkaan olla näkemättä niitä niin. Toisen maailmansodan jälkeen rakennettu kiihtyvään talouskasvuun ja kulutukseen perustuva yhteiskuntamalli on asettumassa uudelleenarvioinnin kohteeksi. Mutta ovatko teolliset rakennelmat maisemaa, jota Lewis väittää arvoja, makua, pyrkimyksiä ja jopa pelkoja heijastavaksi ihmiskunnan autobiografiaksi?

Näin ajatteli yhdeksän valokuvaajaa, jotka taidehistoria tuntee New Topographics: Photographs of a Man-altered Landscape -näyttelyyn (George Eastman House’s International Museum of

Bernd ja Hilla Becher: *Anonymous Sculpture* (1970)

Kuvan lähde: MoMA

Photography, New York) osallistumisesta vuonna 1975.¹ Ansel Adams kaltainen täydelliseksi puunattu maisemavalokuva oli alkanut vaikuttaa liiallisen päämäärähakuiselta, itsetietoiselta ja ylidramatisoidulta (Salvesen 2010, 17), minkä takia sitä haluttiin uudistaa 1960-luvun vastakulttuurin hengessä. ”Normaali kuva maisemasta ... on se mitä tavoittelen. Lähes normaali.”, totesi näyttelyyn osallistunut Robert Adams (di Grappa 1982, 12 mukaan). Asenne maisemavalokuvaukseen oli muuttunut.

Poiketen aiemmasta, näyttelyn taiteilijat suuntasivat Yhdysvaltain länsiosien esikaupunkialueille ja kuvasivat ohikulkumatkallaan näkemäänsä ympäristöä. Becherien tavoin kuvien kohteiksi valikoitui arkipäiväisiä ja taiteessa sivuutettuja objekteja, kuten teollisuusrakennuksia, huoltoasemia, parkkipaikkoja, asuntovau- nuja, motelleja ja mainostauluja moottoriteiden varsilla. Pää- määränä ei kuitenkaan ollut niinkään inhimillistä kokemusta toisintava kuvaus elämästä vaan arkisen ympäristön tarkastelu etäisyyttä ottaen. Ihmisen luomat objektit hahmotettiin maiseman osiksi.

New Topographics on luultavasti voimakkaitten omaan ilmaisuuni vaikuttanut valokuvataiteen ilmiö. Se on popularisoinut tietynlaisen arkipäivän estetiikan ja kehittänyt konvention maiseman niin sanotusti neutraalille esittämiselle, joka perustuu tietynlaiseen katsomisen tapaan. Tavanomaiselta vaikuttavat

¹ Mukaan olivat tosin jo kansainvälisesti mainetta niittäneet Becherit, jotka vuotta myöhemmin opettivat Düsseldorfin taideakatemiassa Düsseldorfin koulukuntana tunnettua ryhmää valokuvaajia, mukaan lukien Andreas Gurskya, Candida Höferiä, Thomas Ruffia ja Thomas Struthia (Tate, n.d.).

kuvakohteet löydetään, nostetaan esiin ja pelkistetään rajaamalla epäolennainen ulos. Tässä tosin dokumentaarisen valokuvan rajat voivat venyä hyperrealistisuuden puolelle äärimmilleen hiottujen sommitelmien ja liikkeen poisrajauksen vuoksi – urbaanejakin vilkkaita kohteita esitettäessä. Staattisuus voimistuu entisestään silloin, kun kuvien kohteet ovat luonteeltaan paikallaan seisovia maiseman osia.

Kuraattori Britt Salvesenin (2010, 12–26) mukaan yhteiskuntatieteiden nousu vaikutti moniin New Topographics -näyttelyn taiteilijoihin. Heidän esteettiset tyyliinsä heijastelevat tieteellisen tutkimuksen ihanteita objektiivisesta tarkastelusta, yksityiskohtiin ulottuvasta selkeydestä ja kokonaisuuksien rakentamisesta havaintojen tai näkymien pohjalta. Kuvat kertoivat ihmisen muokkaamasta maisemasta, jota erityisesti vastikään tutkimus- alana kehittynyt kulttuurimaantiede tutki. Ansel Adamsin kaltaisesta visuaalisesta manifestoinnista tai muuten kärkevistä ilmaisusta poiketen taiteilijat pyrkivät visuaaliseen tutkimukseen. Valokuvaus edusti samaa kuin antropologia tai yhteiskuntatiede laajemminkin toimien analyysin välineenä. Viitteitä on jopa ympäristötutkimuksen puolelle hivuttautumisesta: näyttelyssä teoksiaan esittänyt Robert Adams oli valveutunut ympäristöajattelusta ja etenkin myöhemmin urallaan käsitteli tuotantoon länsimaisen kulutuskulttuurin heijastumina ympäristössä (Nemeth 2015). Kaiken kaikkiaan New Topographics rakensi siltaa taiteen statusta havittelevan valokuvauksen ja käsitetaiteen jälkeisen postkonseptuaalisen nykytaiteen kentän välillä. (Salvesen 2010, 12–26.)

New Topographics -näyttelyn taiteilijoiden abstrahoivasta suhtautumisesta kuviansa kohteisiin muistuttaa myös Edward Ruscha, jonka valokuvausta johdatteli enemmänkin idea kuin

Frank Gohlke: *Irrigation Canal, Albuquerque, New Mexico, 1974*

Kuvan lähde: New Topographics (2010)

Robert Adams: *Clearcut, Humbug Mountain, Clatsop County, Oregon* (2003)
Kuvan lähde: *Boston Globe*

kuvakohteittensa sisältö (Salvesen 2010, 27). Kirjana julkaisutussa teossarjassaan *Twentysix Gasoline Stations* (1963) Ruscha kuvasi ennalta määriteltyä kaavaa noudattaen huoltoasemia moottoritien varrella. Menetelmässä pitäytyminen ja systemaattisuus muistutti tieteentekemisen tavoista. Performatiivinen lähestymistapa paikannutti Ruschan taiteen sisällön valokuvista valokuvaukseen – kuvia tärkeämpää oli kuvan välityksellä osoittaminen, mikä loi viittaussuhteen tekoprosessiin ja muutti samalla koko taiteen paradigmaa. Teosobjektista huomio siirtyi nyt siihen, mitä kohti kuva osoitti. Hieman Bechereitäkin muistuttavalla tavalla Ruscha astui täten menetelmällään valokuvan visuaalista ulottuvuutta syvemmälle, nostaen valokuvauksellaan esille jotakin mitä kuvat itsessään eivät sisällä.

Werner Holmberg: *Maantie Hämeessä (Helteinen kesäpäivä)* (1860)
Kuvan lähde: *Kansallisgalleria*

3.2.3. Ekologisen ympäristön kuvitelmista kuvauksiin

Sisustustauluissa ja mainoksissa toistuvasti kohtaamamme maisemavalokuva ja luontokuva ovat epäilemättä yksiä suosituimmista valokuvan tyyllilajeista. Valloitusvoimaista luonnonfantasiaa on helppoa rakastaa, sillä negatiivisina ja ahdistavina kokemamme ympäristöongelmat tai eläinoikeudelliset kysymykset eivät kuulu kuvastoon. Kuvasto on konstruoitua, joskin sillä on yhteys todelliseen ympäristöön (Mikkonen 2018, 90–92).

Vaikka romantisoitu luonnonkuvaus voi kannustaa ympäristönsuojeluun kohottamalla luonnon esteettistä arvoa taiteenseuraajien silmissä, vaarana on eräänlainen eskapismi (ks. Mäki 2017, 48–51), jossa kuvasto alkaa elämään omaa elämäänsä. Etenkin Suomessa näemme toinen toistaan houkuttelevampia kuvauksia puhtaasta, erämaisesta, herkstä ja pohjoisesta luonnosta, joiden alkuperä voidaan jäljittää kansallisromanttiseen Suomen taiteen kultakautteen (Mikkonen 2018, 90–92). Kuitenkaan monikaan katsoja ei ole perillä tai edes liiemmin kiinnostunut kuvaston vastaamattomuudesta nykypäivän ekologiseen todellisuuteen – riittää, että ekologisesti arvokasta luontoa koetaan taiteen ja viihteen kautta. Silloin tällöin voidaan tehdä pitkä kotimaanmatka kansallispuistoon, jonka suojelluissa maisemissa käsitys kuvaston todenperäisyydestä saa vahviketta. Kuvien varaan rakentunut käsite *luonto* on jossain muualla kuin arkkokokemuksessa sijaitseva elämysten ja mielikuvien kenttä, johon voidaan haluttaessa päästä käsiksi. Romanttisen luontokuvaston röhkeätkin hyödyntämistä, muun muassa metsäteollisuuden markkinoinnissa ja Suomen maabrändin edistämisessä, vain harvat pitävät epäeettisenä ja irvokkaana.

Siksi olisi näytettävä vastapuolta – ihmistoiminnan vaikutuksia ympäristössä ja ihmisen suhdetta luontoon. Puhun ekologisesta vauriosta, tuhosta, joka on nykyihmisen fyysisen ympäristösuhteen näkyvin elementti, ruumiinjatke. Tällaista kriittistä kuvastoa tarvitaan, jotta mielikuvamme luonnosta alkaisi lähestyä todellisuutta. Ilman sopivien imaginäärien varaan rakentuvaa käsitystä ympäristön tilasta emme voi toimia ekologisen kriisin ratkaisemiseksi. Kuvasto kiinnittää kriisin lähemmäksi aistihavaintoihin nojaavaa arkkokokemusta, vastakkaisena tieteen ja politiikan kautta heijastuvalle abstraktille ja siksi niin etäiseltä tuntuvalla tiedolle ympäristömuutoksesta (Corner, n.d.). Luonnon sarron ymmärtäminen kiinteänä osana maailmaamme on komponentti, jota ekologisten suunnanmuutokseen tarvitaan. Pelkkä luonnon arvostus ei riitä.

Onneksi kriittinen valokuvataide ojentaa kätensä avuksi työhön, jolla luontokuvasto uudistetaan. Merkittävän uransa ihmisen ympäristövaikutusten kuvaamiseen perustaneista valokuvataiteilijoista mainittakoon Edward Burtynsky. Kuraattori Russel Lordin (2013, 188–189) mukaan muun muassa öljyntuotantoa, kaivosteollisuutta ja vedenkäyttöä kuvannut Burtynsky tarjoilee todistusaineistoa, mikä ajaa katsojat pohtimaan omaehtoisesti modernin yhteiskunnan ympäristösuhdetta. Burtynsky asettaa nähtäville, muttei varsinaisesti julista mitään. Tässä mielessä hänen työnsä muistuttaa ympäristötieteellistä perustutkimusta,

tosin ristiriidan sävyttämänä: esteettisesti voimakkaat, värikkäät ja huolitellut valokuvat taistelevat aiheisällön surullisen ja eettisesti velvoittavan olemuksen kanssa.

Kuten Burtynsky, useimpia ympäristökysymyksistä käsitelleistä valokuvataiteilijoista on erityisesti kiinnostanut luonnonvarojen hyödyntäminen. Asia liittyy 1960-luvulla alkaneeseen keskusteluun yhteiskuntaa ylläpitävien resurssien ehtymisestä (ks. Bridge 2010, 524), mikä ajoi pohdintaa modernin yhteiskunnan ympäristösuhteen kestävydestä eteenpäin. Erityisesti kaivostoiminta on ollut suosittu aihe. Useille taiteilijoille se edustaa ekstraktiivista maailmantaloutta, jossa periferisillä alueilla tuotettavia luonnonvaroja kulutetaan uusliberalistisen globaalin talouden ohjailemalla logiikalla urbaaneissa teollisen kulttuurin keskuksissa (ks. Hokkanen 2020). Esimerkiksi chileläissyntyinen Ignacio Acosta toimitti osana tohtorin väitöskirjaansa laajan kuparin tuotantoketjua koskevan valokuvataiteellisen tutkimuksen *Copper Geographies* (2010–2016). Projektissa katsojaa kuljetetaan kaivosteollisuuden muovaamalla Atacaman aavikolta aina metallipörssien ja teollisten infrastruktuurien kautta materiaalin loppukäyttöön postkoloniaalisen taloudellisen vallan keskittymässä, kuten englantilaisessa taidemuseossa ja huipputeknologian valmistuksessa (ks. Acosta, n.d.). Etelä-Amerikan metallintuotantoa on kuvannut myös esimerkiksi Catherine

Eero Järnefelt: Metsämaisema (1895)
Kuvan lähde: Kansallisgalleria

Hyland useita kansainvälisiä palkintoja voittaneella valokuvasarjallaan *Lithium Mining, Atacama Desert* (2018). Taideyliopiston Kuvataideakatemiassa aihepiiriä on lisäksi tutkinut taiteilija ja akatemiattutkija Samir Bhowmik hankkeessaan *Black Ecologies: Performing Art in the Extraction Zone* (2021–2024) (ks. Uniarts Helsinki, n.d.).

”Find your forest”. Erämaista kuvastoa Suomen matkailun edistämiseen suunnatulla Visit Finland -verkkosivustolla.
Kuvan lähde: Marjaana Tasala / Visit Finland (2022)

Suomessa taas painotus on ollut enemmän metsässä, joka toimii näyttämönä konfliktille luonnonvarojen käytöstä ja luonnon itseisarvosta. Varmasti tunnetuimmat nimet ovat Sanni Seppo ja Ritva Kovalainen, jotka ovat vuodesta 1997 lähtien esittäneet metsää ja suomalaista metsäsuhdetta käsitteleviä teosarjoja. Kolmesta laajasta projektista, *Puiden kansa* (1997), *Metsänhoidollisia toimenpiteitä* (2009) ja *Pohjoistuulen metsä* (2022), keskimmäisin on lähimpänä omaa työskentelyäni, joskin lähestymistapa on erilainen. Suomen taideyhdistyksen kirjallisuuspalkinnon voittanut valokuvajulkaisu *Metsänhoidollisia toimenpiteitä* (2009) kuljettaa metsänhoidon menestystarinalle vaihtoehtoista narratiivia metsätalouden toimenpiteistä kärsineistä ihmisistä, joiden tuntemuksille ei yhteiskunta tarjonnut sijaa (Kovalainen ja Seppo 2022). Burtynskyn kaltaisesta kantaaottamattomuudesta poiketen kirja kritisoi avoimesti metsätalouden toimenpiteitä, mutta lähestyy aihettaan erittäin yksityiskohtaisesti ja informatiivisesti jopa tietokirjamaiseen tyyliin.

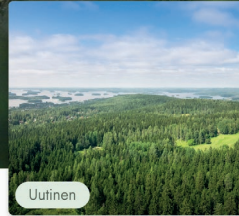
Sepolle ja Kovalaiselle jokseenkin vastakkaisen, mutta oma-kohtaisen ja tutkiskelevan, pienmetsänomistajan näkökulman aiheeseen on tarjonnut puolestaan Jaakko Kahilaniemi valokuvasarjallaan *100 Hectares of Understanding* (2016). Siinä Kahilaniemi yrittää tutustua suvussaan hänelle kulkeutuneeseen metsäpalstaan, sen kokemisen tapoihin ja mitä metsänomistajuus – metsän kanssa toimiminen – voi tarjota urbaanin ihmisen luontosuhteelle. Hongkongilaissyntyinen Sheung Yiu on puolestaan tarkastellut metsätieteen näkökulmia metsätalouden tutkimukseen kirjassaan *Ground Truth* (2021). Suomen valokuvataiteen museon ja Valokuvataiteilijoiden liiton Vuoden valokuvataidekirjan 2021 voittaneen teoksen aihe tosin liikkuu metsätiedettä etäämmällä kuvantutkimuksessa, mikä toisaalta

Ympäristö ja vastuullisuus

Metsäteollisuus on vastuullinen ratkaisujen ja hyvinvoinnin tarjoaja

Metsäteollisuus tuo markkinoille uusiutuvista ja kierrätettävistä raaka-aineista valmistettuja, ilmastoystävällisiä tuotteita, joilla ihmisten ja yhteiskunnan riippuvuutta ehtyvistä luonnonvaroista voidaan vähentää.

VASTUULLISUUSITOMUSTEN VÄLIRAPORTTI

Väliraportti kertoo omaehtoisten vastuullisuusitomusten ohjaavan koko alaa entistä vastuullisempaan suuntaan.

19.11.2020

Lue

METSÄTEOLLISUUS KIRII KOHTI HIILINEUTRAALIUSTAVOITETTA

Metsäteollisuus on saanut valmiiksi tietokartan, joka piirtää näkyväksi toimialan vahvasti myönteisen roolin...

Artikkeli

Tutustu

Kuvakaappaus Metsäteollisuus ry:n verkkosivustolta. Avohakkuiden ja uhanalaistuneiden lajien sijaan metsäteollisuuden markkinoinnissa hyödynnetään luontokuvauksesta tuttua kuvastoa.

Kuvan lähde: Metsäteollisuus ry

asettaa pohtimaan tapoja, joilla luontoa havainnoimme. Kytkeytykö digitaalisuus ja korkea teknologia tapoihimme ymmärtää luontoa? Ilkka Halson digitaalisesti rakennetuissa valokuvissa sarjassaan *Naturale* (2014) ihmisen kontrolli metsästä on viety niin pitkälle, että metsän osaset – siirtolohkareet, puuntaimet, mättäät ja laajatkin kangasmaat – ovat päätyneet koottavina ”luonnon moduuleina” myyntiin jättimäisiin varastorakennuksiin (ks. Halso 2014).

Ulkomaisista valokuvataiteilijoista metsätalouden toimia on lähestynyt muun muassa yhdysvaltalainen Eirik Johnson sarjallaan *Sawdust Mountain* (2009). Kritiikin tai tutkimuksellisuuden sijaan Johnson ammentaa henkilökohtaisesta suhteestaan Yhdysvaltain luoteisosan vuoristoisiin metsiin, joita alueelle elinkeinoja tarjoava sahateollisuus hyödyntää. Läheltä koetut metsätalouden muokkaamat maisemat toistuvat myös Al Brydonin valokuvissa. Mainittakoon lisäksi, että alkuperäisen New Topographics -näyttelyn edustajista Frank Gohlken kuvaan kuului avohakkuiden ja metsäturmien tutkiskelu, minkä Robert Adams vei pidemmälle päätyessään uransa edetessä valokuvaamaan metsätalouden vaikutuksia ympäristössä (ks. Schmelzer 2022).

Metsähallituksen aika suhtautua nyt tosissaan metsänsuojeluun

■ Metsähallituksen tiedotuspäällikkö Sirkka Nurmi kommentoi metsähallituksen hakkuita Hiidenportin kansallispuiston länsipuolella (HS 19. 2.). Tutustuin alueeseen jyväsyläisten biologian opiskelijoiden kanssa helmikuun alussa, ja olen vakuuttunut sen suojelutarpeesta. Alue, josta yli puolet on kiistatta aarniometsää, on kooltaan noin 3,3 neliökilometriä.

Metsä on yhtä luonnontilaista kansallispuiston rajan molemmin puolin. Alueella on paikoin runsaasti mm. haapaa sekä raitaa ja niiden rungoilla uhanalaista raidankuuhokäpää, jonka kaikki esiintymät maassamme pyritään nykyään rauhoittamaan. Myös lintuhavaintomme todistivat paikan arvon. Alueella oleskeli kaksi esi-aikuista maakotkaa, mahdollisesti tulevaa pesäpaikkaa etsien. Puiston rajojen ulkopuolella ruokaili myös kolme eri pohjantikkua – laji ei menesty normaalissa talousmetsässä vaan vaatii pystyynkuolevia kuusia. Myös Etelä-Suomesta jo hävinneitä kuukkeleita havaittiin.

Ei ole ihme, että aarniometsä-alue oli mukana alkuperäisessä kansallispuistosuunnitelmassa (1976) nyky-Hiidenportin itäpuolella olevan Porkkasalon tavoin. Puiston rajanveto tehtiin poliittisin perustein.

Sirkka Nurmi mainitsee Vaalan hoitoalueen metsätalouden maan 1 580 neliökilometrin pinta-alasta

jo neljänneksen tulleen suojelluksi. Luku johtaa harhaan lukijaa, joka ei tiedä, että metsätalouden maaksi luetaan jostain syystä Suomessa avosuot, kallioalueet ja muu metsätaloudellisesti arvoton joutomaa. Oulu–Sotkamo välillä olevassa Vaalan hoitoalueessa on suojeltu lähinnä avosiota; asian voi kuka tahansa tarkistaa tavallisesta GT-kartasta. Siihen merkittyjen soidensuojelualueiden rajojen sisustaa kuvioi säännöllisesti avosuon merkki, ristikkäiskuvio.

Myös mainittu 25 prosentin kokonaissuojeluaste on yläkanttiin. Vielä syksyllä aluemetsänhoitaja Veikko Hiitunen käytti lukua 16 prosenttia (valtion omistamasta maasta). Tämähän luku sisältää alueita, joilla ei ole merkitystä itse asiaan, metsänsuojelun kannalta; kuten esimerkiksi pidemmän kiertoajan talousmetsää ja ojitusrauhotusalueita. Metsähallitusta talousmieheä kiinnostavaa kasvullista metsämaata on Vaalan hoitoalueessa suojeltu reilusti alle sata neliökilometriä. Oulun läänissä on metsähallituksen oman tutkimuksen mukaan suojeltu vain alle yksi prosentti metsämaan pinta-alasta.

Nurmen tehtäviin kuuluu tietää mikä ero on aarniometsällä ja avosuolla – miksi hämäys? Sämon Hiidenportin itäpuolisen Porkkasalon ja länsipuolisten alueiden arvo on varmasti metsähallituksen tiedossa. Saahan metseen olemus kenet tahansa niissä vieraillevan hiljenemään. Kuiten-

kin viraston hakkuit osuivat juuri niihin.

Kuluvana talvena metsähallitus on hakannut luonnonharrastajien tunteita aarniometsiä myös Lieksassa ja Juukassa. Metsähallitus vakuutti itse ilmoittavansa sieltä suojelua vaativat kohteet, ja luonnonharrastajat luottivat tähän. Aarniometsäkartoituksesta vastaava vesi- ja ympäristöhallitus sai turhaan odottaa metsähallituksen tietoja, mutta hakkuiden käynnistämiseksi ei viivytetty.

Niin kauan kuin metsätaloudenmenetelmät ovat nykyisen kaltaisia, tarvitaan Suomessa maailman luonnonsuojelustrategian mukaisesti kymmenprosenttista metseen suojelua. Tavoitteesta ollaan kaukana.

Parhaillaan organisaatiotaan luonnonsuojelumieheä tehokkaammaksi muuttava metsähallitus pilaa suotta julkisen kuvansa hakkaamalla itsenäisyyden 75-vuotisjuhlavuonna viimeisiä säästyneitä aarniometsäsiipaleita. Onhan yksi juhlavuoden teemoista juuri niiden suojelu. Hiidenportin länsipuoliset alueet on nyt ilmoitettu aarniometsäkartoitukseen – toivotavasti niitä ja muita ilmeisiä aarniometsäkohteita kohdellaan juhlavuoden arvon mukaisella tavalla.

Jyrki Pynnönen
tiedotuspäällikkö
Luonto-Liitto ry.
Helsinki

Helsingin Sanomat 25.2.1992 – kaksi päivää ennen syntymääni. Kolmenkymmenen vuoden takaisessa metsäkeskustelussa toistuu samat teemat, joista edelleen luemme lehdistä.

Kuvan lähde: Jyrki Pynnönen / Helsingin Sanomat 25.2.1992

4. VIHREÄN KULLAN KUUME

4.1. Valokuvausta vihreän kullan maassa 2017–2022

Kuten kuvataiteen kandidaatin kirjallisessa osassani kerron, metsätalousaiheisen valokuvan pariin minut ajoi tuska tärkeiden metsien menettämisestä (ks. Lähteenmäki 2020, 4). Näiden kahden tekstin välissä yhä suurempi siivu tuntemistani metsistä on hävitetty. Enkä ole ainoa, jolle näin on käynyt – tuskani on sekä henkilökohtaista että yleismaailmallista: Kuukausittain ja viikoittain kuulen uutisia musertavista tutkimustuloksista, jotka viestivät metsien ja luonnon ahdingosta. Suomi ei pysäyttänyt luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä vuoteen 2020 ilmoittamallaan tavalla (Ympäristöministeriö 2022) ja jäljellä oleva hiilibudjetti katastrofaalisen ilmaston lämpenemisen raja on nurkan takana. Samaan aikaan metsäteollisuus, useine intresiryhmineen ja etujärjestöineen, syyttää vastakkaista sanomaa. Viestintäkampanjoiden tarkoitushakuisiin väitteisiin törmää niin katumainonnassa kuin kansalaisten puheissakin.¹ Näitä ääniä kuunnellen ”Suomen etua” ajavat poliitikot pääministeriä myöten lobbaavat EU:lta metsäteollisuudelle myönteisempää politiikkaa (ks. Kantola 2021) Ferdinand von Wrightin *Taistelevien metsojen* (1886) koristaessa Kansallissgallerian seinää.

Metsä ei ole vastannut niin kuin sinne on huudettu, koska Suomessa metsällä ei ole ääntä. Kuten tekstini johdannossa vihjaan, sanomalehtien sivuilla käyvä metsäkeskustelu päättyy usein hakkuun reunalla tönöttävän saunan sytykkeeksi. Ympäristötieteen tuloksia saatikka aktivistien vaatimuksia ei ole pääosin otettu huomioon, vaikka ne ovat vuosikymmenten ajan toistelleet samaa koherenttia linjaansa. Metsien suojelua – tai ihan vaan maltillisempaa, varovaisempaa, sallivampaa ja moniarvoisuuden hyväksyvää metsäpolitiikkaa kannattavien äänet kaikuilevat viestipalvelu Twitterissä läpäisemättä sosiaalisen kuplan seinää.

Tilanteeseen turhautuneena aloin lähestyä konfliktia metsien käytöstä toisella tapaa. Valokuvasin hakkuuta ja muita metsämaisemassa näkemiäni metsätalouden vaikutuksia teollisen

¹ Tästä esimerkkinä metsäteollisuuden yhteisesti järjestämä Metsien Suomi -viestintäkampanja, joka katumainonnassaan esitti yksipuolisesti kontekstistaan irrotettuja väitteitä Suomen metsistä. Väitteisiin voi tutustua kampanjan verkkosivuilla, ks. <https://metsiensuomi.fi/#artikkelit>.

kulttuurin ilmentymänä – vastaavanlaisina ihmisen luomina objekteina maisemassa kuin New Topographics -koulukunnan valokuvaajien töissä nähdään (ks. James 2010, 51). Nämä objektit tosin loistavat poissaolollaan – kyseessä ei ole vieraan materian ”päästö” ympäristöön vaan ”poisto” sieltä, kuten ympäristötieteessä jaotellaan (ks. Willamo 2005, 234). Ja toisaalta resursseina poistetut metsäobjektit ovat instrumentaalista hyötyä itselleen tavoittelevien ihmisten rakennelmia, samaan tapaan kuin Bernd ja Hilla Becherin ”anonyymit veistokset” (ks. James 2010, 60–61).

Alussa lähestymistapani oli kenties terapeutin. Ehkä halusin dokumentoida häikäilemätöntä luonnonmuokkausta, jota ympäristöystävällisenä maana pidetyssä Suomessa tapahtuu. Ettei tulevaisuudessa historia unohtuisi. Toisaalta halusin haastaa kuvillani kansallista kuvastoa Suomen metsistä, jonka peilaaminen metsien todelliseen ekologiseen tilaan käy yhä vaikeammaksi. Näistä ideoista syntyi Kuvataideakatemia Kandinäyttelyssä (Exhibition Laboratory, 11.9–27.9.2020) esittämäni teossarja *Metsä 2020*.

Kamera ja maisema. Loppi, 2018.
© Lauri Lähteenmäki

4.1.1. Systemaattisempaa lähestymistapaa kohti

Kuvien kerääntyessä ideani kehittyi järjestelmällisempään suuntaan. Pyrin kuvaamaan kattavasti erilaisia metsäympäristöjä, joiden tunnistamisessa hyödynsin metsäekologian opinnoistani muistiin jäänyttä metsätyyppioppia. Tältä osin otin vaikutteita luonnontieteen tutkimuskäytännöistä, mutten toisaalta kokenut mielekkääksi rajoittua luonnontieteen kategorisointeihin – olihan kyse taiteellisesta ilmaisusta. Siksi kuvasin myös tieteen kannalta arbitraarisilta vaikuttavia jälkiä, joita metsätalous maisemaan jättää. Esimerkiksi metsäkoneen ajourat, yksikseen aukiolla seisovat kelot, risukasat ja puupötkelöt ovat kuvissani toistuvia aiheita.

Kuvaustavallani tavoittelin tyyppitelevyyttä, jonka avulla pystyisin tutkimaan maisemaa jokseenkin objektiivisesti. Siksi kuvasin myös erilaisissa sääolosuhteissa ja kaikkina neljänä vuodenaikana. Tämä välittäisi maisemasta sellaisen neutraalin ja dramatisoimattoman kuvan kuin mitä arkinen maisema yleensä tarjoaa. Koristeellisen ilmaisun sijaan pyrin enemmänkin osoittamaan tietyn katsomisen tavan – ohjaamaan valokuvieni katsojaa metsien tilasta tekemieni havaintojen äärelle. Tässä kuvakohteiden valinta ja sommitelma painottuvat muiden elementtien yli. Erityisesti perspektiivin valinta ja kuva-alan raja-
aus on tärkeää, sillä kaoottisessa visuaalisessa ympäristössä yksityiskohdat jäävät helposti kaiken muun peittoon.

Jossain vaiheessa projektini alkoi kantaa kankeaa työnimeä ”metsätalouden vaikutukset maisemassa”, joka ohjasi toimintaani tutkimuskysymyksen lailla. Ympäri Suomea matkustellesani ja yhä useammille kuvauspaikoille päätyessäni hanke alkoi

saada valtiollisen konnotaation. Tutkin nimenomaan kaikkialle levittäytynyttä suomalaista metsätaloutta Suomen metsäisessä maisemassa. Miten se näkyy? Millaisia ovat metsätalouden maisemalliset vaikutukset – siis esteettiset ympäristövaikutukset, jotka ympäristötutkimuksen ja -suojelun kentällä jäävät marginaaliin muiden näkökantojen jyrääminä. Ja lisäksi: Välittääkö silmin nähty havainto tietoa ympäristön ekologisesta tilasta? Kertovatko metsätalouden kuvat ekologisesta ahdingosta – vai tarvitaanko tämän toteamiseen tieteellistä mittausta ja juridista todistelua? Onko visuaalisella havainnolla todistusvoimaa?¹

Näiden kysymysten johdantelemana projektistani muotoutui hyvin selkeästi tutkimuksellinen. Se sai taas pohtimaan tutkimukseni merkitystä: paikkoihin sidotut kuvat viestivät yhteen koottuina laajemmasta ulottuvuudesta – yleisestä. Kuten tapaustutkimukset, joiden tuloksia vertailemalla käsityksiä laajemmista ilmiöistä rakennetaan (Yin 2009, 47–49). Metsätalouden vaikutuksista maisemaan kertovalla valokuvasarjallani en tavoitellut yksittäisten paikkojen kuvausta, toisin kuin kandidaatin opinnäytteessäni *Metsä 2020*, vaan rakensin kuvaa koko Suomen metsien tilasta. Visuaalinen typologiani muistuttaa rakenteeltaan tieteellistä metsätyyppioppia: kaikkialla Suomessa samanlaisina toistuvat metsätalouden maiseman piirteet eivät olekaan paikkaan sidottuja, vaan voisivat olla mistä vain.

Kaiken päälle kuvaukseni Suomen metsien tilasta puhui muuta-
kin kuin esteettistä tutkimusta. Sen kieli haastoi tavanomaisen julkisen keskustelun metsien käytöstä, jossa omiin ammatillisiin poteroihinsa tukeutuvat asiantuntijat puhuvat metsän puolesta. Valokuvaukseni kautta ilmentyvä metsä pyytää palauttamaan jossain kaukaisuudessa leijailevat diskurssit maan tasolle. Tätä kautta metsäkeskusteluun osallistumisesta tuli osa teosprojektiä, ja aloin etsiä sille toteuttamistapaa.

Kirjaa varten keräämäni tekstiaineiston tiedot.

Artikkelit	120 kpl
Uutismediat	26
Ajanjakso	2012–2022
Tunnistetut teemat	metsäsuhde maisema monimuotoisuus vaikutukset hydrologiaan ja vesistöihin maankäyttö ilmastopolitiikka botalous metsätieverkko metsätalous metsäpolitiikka instituutiot metsätiede paikalliset toimijat

1 Kandidaatin opinnäytteeni kirjallisessa osassa kuvaan ympäristölainsäädännön toimintalogiikkaa, joka on moniin muihin lainsäädännön alueisiin verrattuna käännteinen. Lainsäädännössä luonnon arvo on lähtökohtaisesti instrumentaalinen: esimerkiksi normaalin metsän arvo syntyy resurssina hyödyntämisestä. Täten mikäli jokin metsä halutaan jättää hakkaamatta, sen suojeluarvo täytyy erikseen todistaa – ikään kuin suojeluarvo ei olisi sisäsyntyinen. Metsän on kuuluttava luonnonsuojelussa määriteltyyn harvinaiseen luontotyyppiin tai sisältävän suojeltavaksi määriteltyä lajia, mikä ei silti useinkaan takaa täyttä suojelua. Suojeluarvon todistamiseen ei riitä esimerkiksi metsäekologin silmämääräinen arvio, vaan todistusaineistoa suojeltaviksi määriteltävistä lajeista täytyy löytyä. Sen hankkiminen ei olekaan helppoa, sillä uhanalaisten lajien etsiminen laajalta alueelta voi muistuttaa neulan etsimistä heinäsuovasta. Käytäntö poikkeaa esimerkiksi omaisuudensuojasta tai ihmisen oikeudesta fyysiseen koskemattomuuteen. Toiseen ihmiseen tai omaisuuteen ei saa lähtökohtaisesti kajota, vaan lupa on saatava erikseen. Eliölajien kirjosta koostuvalla metsällä tällaista koskemattomuuden suoja ei lain edessä ole.

Teoskokonaisuuteni Kuvan Kevät 2022 -näyttelyssä: neljä valokuvavedosta ja hyllylle installoitu valokuvakirja.
© Lauri Lähteenmäki

4.2. *Kuvan Kevät 2022 -teoskokonaisuus*

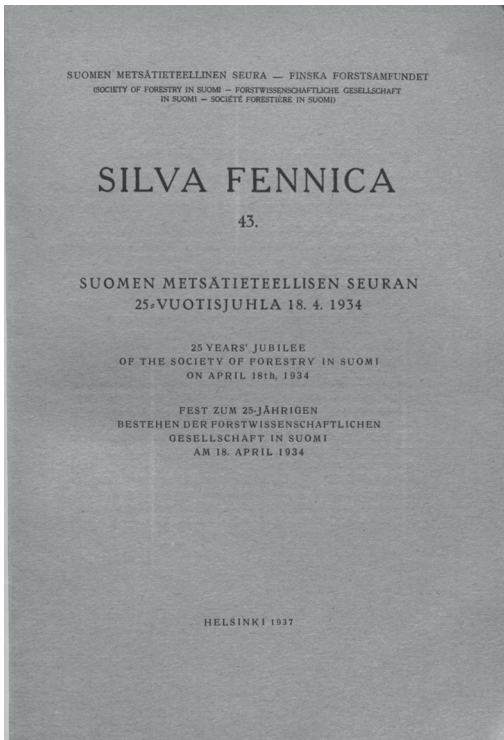
Kuvan Kevät 2022 -näyttelyssä esittämäni teoskokonaisuus koostui valokuvakirjasta *Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta* sekä neljästä valokuvavedoksesta koivupuisiin puupäätyihin kiinnitettynä (102 cm x 80 cm).

Jo suunnitellessani teoskokonaisuutta Kuvataideakatemiaan Kandinäyttelyyn vuonna 2020 etsin sopivaa muotoa metsätaloutta koskevan valokuvasarjani esittämiseksi. Viidestä kehystetystä kuvavedoksesta, installaatiosta ja ääniteoksesta rakentunut näyttelykokonaisuuteni onnistui sellaisenaan, muttei kyennyt pake-toimaan lukuisista valokuvista koostuvaa sarjaani edustavaksi kokonaisuudeksi. Näyttely toimi lopulta vain välietappina, jonka jälkeen palasin saman työn pariin.

Osittain tämän kokemuksen seurauksena sain idean valokuvajulkaisun tekemisestä – mahtuuhan kirjan sivuille kuvia. Tai oikeastaan kyse olisi enemmänkin zineistä, lehtimäisestä kevyestä kirjasta, jota voisi levittää tai myydä vaikkapa omien näyttelyjen ohessa. Julkaisuun kirjoittaisin lisäksi esseän, jossa avaisin kokonaisvaltaisesti metsiin liittyvää politiikkaa ja ympäristötutkimusta ikään kuin kehikkona kuvieni luennalle. Koska

Kandinäyttelyssä esittämäni teoskokonaisuuteni manifestoiva ote, joka kritisoi suomalaista metsätaloutta minusta itsestäni lähtöisin, tuntui jollain tavalla painottomalta tuskanhuudolta jossain punavuorelaisessa galleriassa – se otti kantaa yhden ihmisen yhdestä näkökulmasta käsin, jäädessä voimakkaampien äänien alle – valitsin tehdä tällä kertaa toisin. Perustaisin tekstini sanomalehdistä keräämälleni media-aineistolle metsäkeskustelusta, jota voisin sisällön-, diskurssi- tai kehysanalyysin avulla perata esseeni pohjaksi, mikä laajentaisi näkökulmaa.

Ajatus kirjasta jäi hautumaan reiluksi vuodeksi, kunnes tila-aikataiteen lehtorimme Tanja Kiiveri keksi yhdistää sen puheisiin maisterin lopputyöstäni. Haluaisinko tehdä vaihteeksi jotain muuta vai profiloitua yhden teossarjan kautta, pohdin.

Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjat *Silva Fennica* ja Metsätieteen aikakauskirja vaikuttivat monin osin valokuvakirjani suunnitteluun. Esimerkiksi kirjani materiaalivalinnat ja lähdeluettelo noudattelevat kyseisten sarjojen tyyliä.

Kuvan lähde: Silva Fennica 43 (1937)

Journal of Climate tarjosi inspiraatiota kannen graafiseen suunnitteluun.

Kuvan lähde: Journal of Climate (15 February 2002)

4.2.1. *Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta -valokuvakirja*

Kirjaani varten keräsin tekstiaineistoa suomenkielisestä uutismediasta kymmenen vuoden jaksolta, vuosilta 2012–2022. Artikkeleita kertyi yhteensä 120 kpl. Yritin päästä käsiksi metsien käyttöön vaikuttavien toimijoiden ja viiteryhmien ajatuksiin – käytännössä tämä tapahtui keräämällä medialle annettuja lausuntoja. Sisällytin aineistooni myös mielipidekirjoituksia sekä toisinaan pelkästä toimittajan äänestä koostuvia uutisjuttuja, mikäli ne taustoittivat median käsittelemää aihetta tai toimittaja kommentoi sitä itse, tehden hänestä itsestään aiheen kannalta merkityksellisen poliittisen toimijan. En tehnyt eroa sisältöön, vaan keräsin systemaattisesti kaikenlaisia näkemyksiä mahdollisimman monipuolisesti.

Kun artikkeleita oli kertynyt hieman enemmän, aloin koodata aineistoani yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytettävällä Atlas.ti-ohjelmalla: teemoittelin aineiston sisällön perusteella, minkä lisäksi erittelin metsätaloutta kannattavat ja metsätaloutta kritisoivat lausunnot toisistaan. Teemojen nimeämistä ohjasi ammatillinen ymmärrykseni metsäpolitiikan kysymyksistä. Silloin kun aineisto jonkin teeman alla heijasti vain toista näkökulmaa – eli siihen oli valikoitunut esimerkiksi vain metsätaloutta kritisoivia lausuntoja, pyrin etsimään lisää aineistoa teeman käsittelyn monipuolistamiseksi. Lopulta aineistosta esiin nousseet teemat määrittivät kirjani luvut, joissa metsätaloutta kannattava näkökulma ”A” erotellaan metsätaloutta kritisoivasta näkökulmasta ”B”.

Käyttämäni aineistonkeruun ja -käsittelyn menetelmä on yksi yleisimmistä yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen menetelmistä, johon esimerkiksi diskurssi- ja kehysanalyttiset tutkimusten useimmiten pohjautuvat. Tästä huolimatta minun suorittamaani tutkimustyötä ei pidä mieltää tieteellisenä, sillä esittelen aineistoa suorina lainauksina¹ enkä tee tulkintoja siitä. Kirjani kohdalla kyse on tekstikollaasista, joka esittelee luovalla tavalla esimerkillistä metsäkeskustelua mediassa esiintyvien teemojen alla.² Alkuperäisen ideani mukaista aineistoon pohjautuvaa esseettä en lopulta tarvinnutkaan. Tieteellisestä tutkimuksesta mukailamani menetelmä ohjasi lisäksi valokuvallista työskentelyäni. Järjestelin kuvia löytämiäni teemojen alle, ikään kuin narratiiveiksi. Teemaan sopivien kuvien puuttuessa lähdin kentälle täydentämään kuvamateriaaliani.

Lopulta kirjaani päättyi valokuvia useilta eri paikkakunnilta yhteensä 25:stä kuvauskohteesta, joista osasta piirsin karttoja

1 Joissain tapauksissa olen joutunut muokkaamaan tekstiä oikeinkirjoituksen ja lyhentämisen vuoksi. Nämä muokkaukset merkitsin yleisesti käytetyin kirjauksin: Alkukirjainten vaihdot isoiksi olen merkinnyt hakasuluilla. Kolme pistettä ”...” viittaa poistettuun tekstipätkään, esimerkiksi sivulauseeseen.

2 Tarkempi kuvaus tästä löytyy kirjani viimeisiltä sivuilta.

NEWS AND NOTES

Views

Flowers-watchers and conspiracy theorists will be interested to see that the latest RAWP calculations, from the Advisory Group on Resource Allocation, show that the Westminster Medical School's teaching hospitals still have the greatest excess cost per student of any English medical school. For the dozen or so people who understand RAWP formulas this may be no surprise. Minerva, who does not understand RAWP formulas, can only record that in 1973-4 the Westminster's excess costs per student were 101% of the median; in 1977-8 they were 108%.

Some of the associations between unemployment and health are far from obvious. A recent study reported in the "Journal of Epidemiology and Community Health" (1980;34:93-5) found that when patients with myocardial infarction were compared with controls a higher proportion of their fathers had been unemployed for more than a year in their childhood. Should we be preparing for an epidemic of coronary thrombosis 20 years from now?

Not wishing to leave her readers too bewildered, Minerva feels bound to add that the hypothesis proposed to account for this finding is that children who have grown up in poverty may have a reduced tolerance for fats, and if their fat consumption then rises when they are adults they may be unusually prone to coronary artery disease.

How do doctors learn about new drugs and acquire practical knowledge about their use? A survey of physicians reported in "Annals of Internal Medicine" (1980;92:950-2) puts medical journals well ahead of continuing education, colleagues, drug representatives, and other sources.

Egg laying by the large white butterfly was drastically reduced when cabbage leaves were sprayed with extracts of Mexican and Turkish cannabis (Nature 1980;286:56-9). The Mexican variety (containing largely tetrahydrocannabinol) was seven times as potent as the Turkish (mainly cannabidiol). Minerva would like to believe that butterflies could substitute for dogs as sniffers in searches by the police.

Americans seem to have an insatiable appetite for new carotene vitamins. The latest is "vitamin B₁₂" or pangamic acid, which, according to the "Journal of the American Medical Association" (1980;242:2472), is being promoted for heart disease, atherosclerosis, diabetes, gangrene, hypertension, glaucoma, alcoholism, hepatitis, allergies, jaundice, dermatitis, neuralgia, and neuritis. Tests suggest that pangamic acid may be mutagenic. Like the so-called cancer cure laetrile, pangamic acid is extracted from apricot kernels, and like laetrile it has no approval from the Food and Drug Administration but is still selling in health food stores.

Despite some recent optimistic research reports, no totally reliable test is yet available for detection of carriers of Duchenne muscular dystrophy. When the genetic counselling service in

Nottingham (Journal of Medical Genetics 1980;17:165-9) tried the new techniques based on lymphocyte capping and myoglobinemia no better results were obtained than with the well-established method that uses creatine kinase activities (but which detects only 70-75% of carriers).

A neat slogan from anti-abortion campaigners reported in "LAM" (the weekly magazine for Australians in London): "Statistically the most dangerous place for an Australian in 1980 is a mother's womb."

Women can be taught easily enough to examine their breasts for cancer, but they forget to do so regularly, says surgeon Rodney T West of Honolulu (American Journal of Obstetrics and Gynecology 1980;137:211). In Honolulu sirens are blown once a month to test their use in case of tidal waves or enemy attack (though another Pearl Harbour seems pretty unlikely). West tells his patients that the siren is a reminder to examine their breasts. What time of day does the siren sound, for goodness' sake?

Inhalation of volatile nitrates for kicks is a favourite pastime of the young (and not so young) that seems to be relatively harmless. Ingestion is another matter and may be extremely hazardous, says "Annals of Internal Medicine" (1980;92:637-8): methaemoglobinemia and hypotension occurred in two people who drank tributyl nitrate, a constituent of liquid scintense and room odorizers in the United States.

Self-induced seizures among epileptics are thought to be rare but a recent study of photosensitive individuals (Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry 1980;43:386-9) showed that over a quarter could induce paroxysmal brain activity or seizures by slow eye closure and forced upward deviation of the eyes.

"Babies of Mothers with Leprosy have Small Placentae, Low Birth Weights and Grow Slowly"—so runs the title of a paper in the "British Journal of Obstetrics and Gynaecology" (1980;87:471-8). As titles get longer and summaries shorter one or other will become redundant.

Minerva was not surprised to learn that time-use studies have shown most women to work harder and for longer hours than men in all societies (World Health 1980 June:14-5). During family planning surveys in developing countries women have constantly said they are tired, and even in industrialised societies they often complain of lack of leisure and rest. At the same time, in much of the world they are excluded from decision making, and their work in the home is "economically undervalued and socially undervalued." The article concludes that women's fatigue should be seen as a social disease.

MINERVA

Maanmittauslaitoksen tarjoamien ilmakuvien pohjalta. Jokaiseen karttaan merkitsin numeroidusti kaikki kuvauspisteet, joissa olen kirjaan asti päätyneitä valokuvia ottanut. Menetelmäni on vaikuttanut valokuvataiteilija David Wyattin kehittämisestä maisematutkimuksen menetelmästä, erityisesti valokuvasarjassaan *Sandford Hill* (2013–2015). Kirjani kartta-aukeamilla osoitan lisäksi kuvauskohteitteni paikat laajemmilla maantieteellisillä alueillaan. Ylipäätään karttojen hyödyntämisen tarkoituksena on sekä tehdä näkyväksi maisemavalokuvaukseni menetelmää että havainnollistaa kuvauskohteiden mittaluokkaa paikallisesta, alueellisesta ja lopulta valtiollisestakin perspektiivistä. Lisäksi yksi kirjani kuva näyttää ihmisen hakuuomaisemassa mittaluokan referenssinä.

Kirjan ulkoasun ja taitotyylin approprioin vanhoista tieteellisistä raporteista, joiden tunteita herättämätön visuaalinen tyyli keskittää lukijan huomion sisältöön. Onhan minunkin kirjani "raportti Suomen metsien tilasta". Etenkin Suomen Metsätieteellisen Seuran julkaisusarjan Silva Fennica vanhimmat numerot toimivat malleinani. Vastaaavasti kirjani lähdeluettelo on laadittu metsätieteessä vakiintuneella Metsätieteen aikakauskirjan tyyliin – tosin sisältösyistä jouduin sitä hieman mukailemaan. Myös kirjani rakenne noudattelee tieteellisen julkaisun rakennetta. Aineistopohjaisten tekstikollaasien lisäksi metsäkeskustelun kahtiajakautuneisuutta puolestaan representoi niin ensimmäisten sivujen anekdoottimaiset lainaukset Suomen ympäristöhistoriaan vaikuttaneilta professoreilta kuin johdanto-osio, jossa Maa- ja metsätalousministeriö sekä Suomen ympäristökeskus tarjoavat rinnakkain omanlaisensa kuvaukset metsän käsitteestä.

Siinä missä kirjani tavallista suurempi ja leveämpi koko sekä painopaperin laatu liittyvät maisemavalokuville riittävän kuvapinta-alan ja kuvanlaadun varmistamiseen, kirjani materiaallivalintojen taustalla on taas syvällisempi taiteellinen ajatus. Valitsemalleni painopaperille on myönnetty FSC-sertifikaatti, jota yleisesti pidetään ekologisen kestävyden kannalta parhaana metsäsertifikaattina (WWF, n.d.). Kirjani alussa kuitenkin ilmoitan, että valokuvissani esiintyy FSC-sertifioitua metsätaloutta. Eleelläni osoitan kuuluvani yhteiskunnalliseen järjestelmään, jossa ekologisesti kestävä luonnonvarojen kulutus liittyy kiinteänä osana lähes kaikkeen toimintaan siitakin huolimatta, että näkökulmani on kriittinen. Kirjani koostuu faktuaalisesti samasta aineesta, jonka käyttöä se kuvaa. Metsien käyttö on monisyinen kysymys, vaikkei se siltä aina maastossa liikkussa vaikutakaan.

Tosin tavoittelen taiteeni negatiivisten ympäristövaikutusten minimointia ihan itsessäänkin. Kirjani kannet ovat kierrätyspahvia. Projektini kannalta vielä materiaallivalintojakin tärkeämpää on ollut autoilun välttäminen kuvausmatkoillani, mistä kerron kirjani lopussa. Tuntuu ristiriitaiselta koittaa muuttaa maailmaa vaatimatta samaa itseltään.

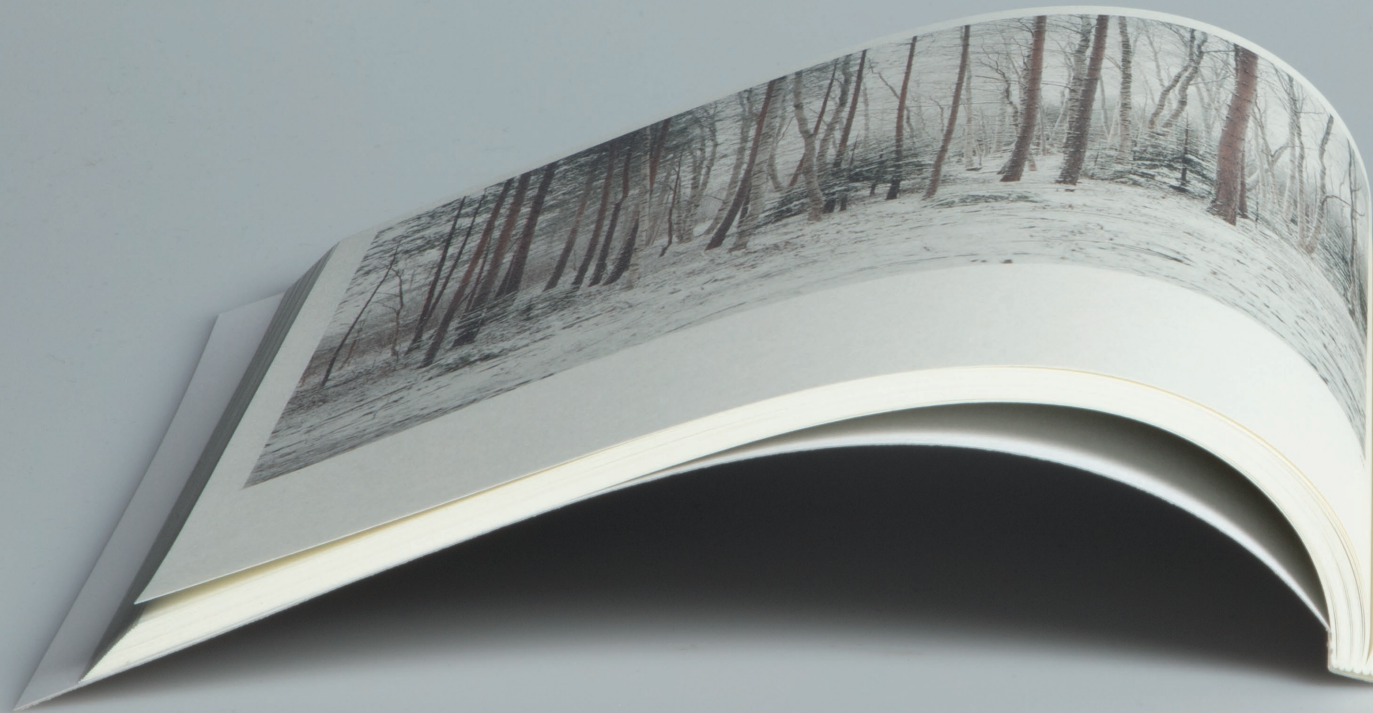

Lähikuva hyllylle installoidusta kirjasta.

© Lauri Lähteenmäki

Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta (2022)
Kuvan lähde: Aleks Kallioja

3. Monimuotoisuus

B

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja kasvien rikkipuutuuksien kasvattaminen kohti nykyisen tilan säilyttämistä on perusteltua.

Ihmiskunta seisoo nyt tien risteyksessä sen päätöksen karsissa, millaisena perintönä haluamme jättää tuleville sukupolville.

Käytännössä juuri mitään toimpepiteitä ei ole tehty laajassa mittakaavassa.

Avohäkät kylvätävät suomalaisia luontoja!

Metvikaanujen metsätilien maatalousjärjellä arvioituna avohäkkästä ei ole järkeä!

Eikä-Suomen lajit ovat saarsessa ahdingossa!

Kinsojen metsien määrä vähenee hälyttävällä!

Eikä sillä ympäröivien ruohomaiden ole mitään väliä, ei ole seurauvattakaan!

Näin se luontokato etenee. Pieni pala kerrallaan!

Lähtökannan metsän kehitykselle on paljossa metävissä aivan erilainen kuin hakatussa metsässä. Tämä on metsätieteellisesti tutkimuksella perustuttua, joka opettaa metsätalteen opiskelijoille ja ensinnäköisesti opettajavain.

Suomessa jätetään ehkä kaikkien vähiten säilyttämättä avohäkkäiden hoidon ja laatuun on metävissä huomattavasti paljon vähemmän kuin maailla horeaalassa syöhyksessä.

A

Suomessa käytetään aikaperäisiä puulajeja ja suositaan monimuotoista metsätaloutta.

Kun leimikoita tehdään, käydään aina läpi, onko kohteita joita ei hakata, joita pitää suojeleä tai onko jokin erityishäkkä.

60 vuodesta Suomessa on pystytty kasinokasvustamaan puustonkärki ja metvien kare. Puusta on tänä aikana hakattu jatkuvasti vähemmän kuin mitä metvi on kasvattanut.

[T]uokkimme ei ole eroittanut avohäkkäiden heikentämisen luonnon monimuotoisuutta.

[A]jempia avohäkkäistä on myös se komat metvikkäistä, sikamatt, eteen lähtee kaunistaa tuntuu ja eriarvannut metvi mitä olemme valtuuden varalla!

Eivät ne välittämättä suojele vauria!

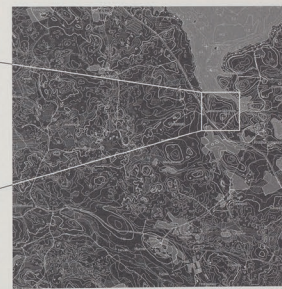
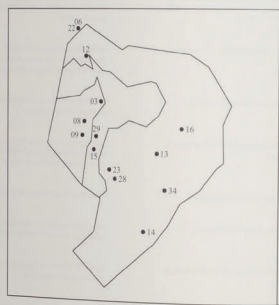
Aika korjaa puutteen pikkuhiljaa, kun suojelehuutilla sijaitsevat nurmet metvi vauriut.

En ole hoidossani, että luonnon monimuotoisuus katoaisi. Se vaan muuttuu muotoon.

Kun lehto vaikuttaa pöytä metsän, se aiheuttaa samantyyppisen tilanteen. Sillä se metvi muiden simeä!

Hakkaut ovat hoito- ja käyttösuunnitelmissa, moudattuneen sitä.

Tässä raportissa ei ole oltu luonnon kokonaisvaikutuksista kohti metvien arvokkaan, ei esimerkiksi verusteloin tai viertämälain, jolla on tärkeä merkitys eikä myöskään ole oltu luonnon työlläytymä jolla on merkitys niin elävissä kuin pohjoisessa.

60°39'36"N
24°12'16"E

Kirjan valokuva-aukeamia.
Kuvan lähde: Aleksi Kallioja

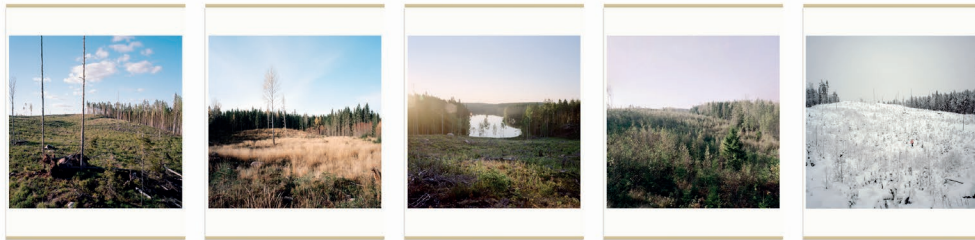

47

60

Digitaalinen mallinnus valokuvavedosteni esillepanosta (luonnos). Näyttelyyn valitsin kuitenkin eri kuvat ja vedosten määrä väheni yhdellä. Mallinnuksen vasemmassa reunassa näkyvää kehystettyä uutisartikkelia en lopulta sisällyttänyt teoskokonaisuuteeni.
© Lauri Lähteenmäki

4.2.2. Valokuvavedokset puupäädyillä

Päädyn tekemään Kuvan Kevät 2022 -näyttelykokonaisuuteni osaksi neljä valokuvavedosta, jotka tukivat näyttelytilaan installoidun kirjani esittämistä. Niiden suurehkon kuvakoon vuoksi maiseman äärelle asettuminen saattoi olla helpompaa kuin valokuvakirjani kautta koettuna. Kantilaisesta estetiikasta mukaillen esteettistä kokemustamme luonnonmullistuksen äärellä hallitsee ylevyyden tunne, minkä tuottamisessa keskeistä on koko (Tieteen termipankki 2015). Ylevän kokemisesta lienee apua, kun toiveenani on saada katsoja havahtumaan ekologisen kriisin läsnäololle. Ehkä osan tästä vedoksistani välittyvästä tunteesta voi tarttua katsojan mukaan kognitiivisena kehyksenä, kun hän siirtyy vierelle installoidun kirjani äärelle.

Vedoksillani jatkoin kirjassani sekä Kuvataideakatemia Kandinäyttelyn (2020) teoskokonaisuudessa käyttämäni ajatusta materiaalisesta viitteestä teossarjani aiheeseen. Siksi käytin vedoksissani suomalaista puuta: hankin koivutukkia, jonka sahasin, höyläsin ja hioin rimoiiksi. Rimat kiinnitin valokuvakankaalle tulostettujen pitkänomaisten vedosten pätyihin.

Samalla tarkoitukseni oli jäljitellä tieteellisen posterin – ehkäpä myös opetustaulun tai kartan – ulkoasua, mikä sitoisi vedokseni ja tieteen maailmasta lainaavan kirjani esteettisesti yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Perinteinen kehystäminen saattaisi erkaannuttaa teokset toisistaan, varastaa huomion kirjalta,

eikä se ilmentäisi projektini tutkimuksellista lähtökohtaa. Vedosmalleja suunnitellessani tasapainoilin kahden ulkoasua koskevan ominaisuuden välillä. Toisaalta halusin ilmentää valokuvasarjani ajatuksia ja tehdä kytköksen kirjaani. Toisaalta taas tavoittelin riittävän vähäeleistä ja siten kuvasisältöön keskittyvää ulkomuotoa. Päätin esimerkiksi työstää vedosteni puurimoista pyöreän mallin sijaan kantikkaat, jotta ne eivät muistuttaisi liikaa oikeata opetustaulua tai luokkahuoneen karttaa ja veisi huomiota kuvien sisällöltä. Hieman vastakkaisesti taas vedosten tulostaminen valokuvapaperille ei toiminut – se muistutti liikaa valokuvataiteen konventioista, minkä seurauksena viite posteriin tai opetustauluun katosi. Kankaan käyttäminen salli hienovaraisen vihjeen antamisen, muttei tehnyt ulkoasun approprioinnista turhan isoeleistä.

Taustalla oli tosin astetta pragmaattisempiakin idea. Suuressa ryhmänäyttelyssä monimetristen maalausten ja alati liikkuvien videoteosten ohella pieni kirjani saattaisi jäädä monelta näyttelykävijältä kokonaan huomaamatta. Suurikokoisten kuvien printtaamiseen tarkoitettu 6x6-keskikoon filmikamerani, jolla koko *Vihreän kullan kuume* -valokuvasarjani kuvasin, tarjosi myös riittävää resoluutiota ja tarkkuutta suurempien kuvien tulostamiseen. Näyttelystä saamani palaute osoittikin, että vedokset kannatti tehdä. Ne houkuttelivat seinään installoidun kirjani äärelle, joka tosin silti jäi joiltain huomaamatta.

Lähikuva vedosten puupäädystä tai ”kehyspuista”.
 2 kpl koivurimoja (80 x 2 x 1 cm), joiden väliin vedos kiinnittyy.
 © Lauri Lähteenmäki

Artist proof. Ensimmäinen koevedos, joka ei päätynyt näyttelyyn.
 © Lauri Lähteenmäki

Muotoonsa leikkaamattomia näyttelyvedoksia ja koepaloja Kuvataideakatemia Printlabissa. © Lauri Lähteenmäki

5. SAVOTAN JÄLKEEN

”Tuo työ ei lopu koskaan”, totesi Kuvataideakatemian tila-aikataiteen lehtori Tanja Kiiveri sen jälkeen, kun olin esittänyt metsätaloutta käsittelevän valokuvaprojektini päättyvän kandidaatintutkintoni suorittamiseen. Siltä kovasti näyttäisi! Kuvataiteen maisterin opinnäytteeni on valmis, ja edelleenkin hyörin hakkuuaukioilla.

Vihreän kullan kuume sai alkunsa suomalaisen metsätalouden raadolliseen todellisuuteen kyllästymisestä. Mediassa metsien käytöstä ja suomalaisesta metsäsuhteesta keskustellaan vuosikymmenestä toiseen, mutta maan pinnalla paljoakaan ei muutu. Keskustelun käymiseksi olisi löydettävä rakentavampia keinoja. Voiko taide tarjota niitä?

Lähdin kokeilemaan. Rakensin valokuvasarjani pala palalta ympäristötutkimuksellisen konseptin varaan: keräsin valokuvataiteellisen typologian metsätalouden vaikutuksista Suomen maisemaan ja tekstiaineiston mediasta yhteiskuntatieteen metodeja mukaillen. Metsätaloudesta sanotun ja maisemavalokuvieni vuoropuhelu valokuvakirjassani luo uudenlaisia suhteita – asettaa abstraktiot sekä toisaalta visuaaliset havainnot uuteen valoon.

© Lauri Lähtenmäki

Valokuvataiteellinen lähestymistapani on vaikuttanut teollisia infrastruktuureja kuvanneiden Bernd ja Hilla Becherin taiteesta. Heidän taiteensa sisältöä tulkitseen ehkäpä tahallisesti väärinymmärtäen antroposeenin ajan lähtökohdista, ja käännän tulkintani omaksi hyödykseni. Minulle metsätalouden muovaama maisema edustaa teollista objektia, joka kertoo ajan hengestä. Valokuvasarjani syvin sisältö on nähtävissä olevan tuolla puolen: ”Kun viisas osoittaa kuuta, tyhmä katsoo sormea” taideteoreetikko Thierry de Duve (2020, 5) lausuu Becherien valokuvista. Minä osoitan puuta.

Näytän kuvia, joiden sisältö on vastakkainen ihailemieni maisemavalokuvan mestareiden kanssa. Pohjavire on kuitenkin sama kuin heillä, Ansel Adamsilla ja muilla 1900-luvun alun yhdysvaltalaisilla kuvaajilla: tarve vaalia elämää – ekologista ympäristöä. Maisemantutkimuksellinen tyylini lainaa New Topographics -koulukunnan valokuvataiteilijoilta, jotka dramatisoinnin ja manifestoinnin sijaan tyytyvät paikkojen hengen taltiointiin. Kuvillani teen nähtäväksi sitä, mitä ei yleensä haluta katsoa.

Ehkä kuvieni voima onkin juuri dokumentaarisuudessa. Ne ovat indeksejä, filmille siirtyneitä valon heijastumia, kuvauskohteistani metsätalouden hallitsemasta Suomen luonnosta – toisin kuin ekologisesta todellisuudesta irtautunut eskapistinen metsäkuvasasto, jota erämaisyyden, puhtauden ja koskemattomuuden ihanteet määrittävät. Osoittamalla metsien tilaa haluan herätellä – tuoda abstraktina näyttäytyvää ekologista kriisiä lähemmäs modernin ihmisen arkikokemusta.

Voiko teokseni murtaa kulttuurisia konventioita metsän ja luonnon esittämiselle? Kuvien ja kuvaelmien kautta merkityksellistämme tietomme ekologisesta (Levy ja Spicer 2013, 661), jota tiede yhteiskunnassamme tuottaa. Vaan tiede ei ole maalaisjärkeä, joka suoraan konkretisoituisi arjen teoiksi. Tässä piilee taiteen potentiaali ekologisten kriisien ratkaisemisessa.

Ekologiseen kestävyysnäkökulman ohella pyrin valokuvasarjallani kehittämään taiteen ja tieteen poikkialaista kohtaamista. Teen sen ympäristötutkimuksen kehikossa, jota esimerkiksi Aarhusin yliopiston digitaalisen estetiikan professori Jussi Parikka pitää keskeisenä taiteen ja tieteen yhtymäpisteinä (ks. IHME Helsinki 2020). Taiteen ja tieteen menetelmien yhdistely mahdollisti teossarjani kohdalla kahden alan kohtaamisen. Tässä *Vihreän kullan kuume* ei tosin vielä edennyt niin pitkälle kuin potentiaalia olisi, koska työskentelin projektini parissa jo

Näyttelyn avajaiset. Kuvan Kevät 2022, 6.5.2022.

Kuvan lähde: Veera Lyytikäinen

ennen haavettani poikkialaisuudesta. Tutkimustyö vaatisi edelleen systemaattisempaa otetta, jotta tosiasiallisesta kohtaamisesta voisi puhua.

Sitä ennen on itsekritiikin aika: Kuinka kuvaavasti sarja onnistuu edustamaan Suomen metsien tilaa, kuten valokuvakirjani otsikko väittää? Ympäristöeettisten valintojeni takia kuvauskohteeni painottuivat Etelä-Suomeen, jossa metsien tila on pohjoista heikompi (Kouki ym. 2018, 188). Valokuvaus kattavasti ympäri Suomea olisi ollut helpompaa, mikäli olisin sallinut itselleni henkilöautoilun vaikeasti saavutettaviin kuvauskohteisiin. Pitää tosin tehdä kuten opettaa, ympäristöaiheista taidetta tekevälle sanotaan – ihan aiheellisesti.

Vähintään yhtä vaikuttavaa on kuitenkin poliittinen sanoma. Sijoitan teoskokonaisuuteni poliittisen valokuvan kentän reunaan, ympäristövalokuvaksi tai ekologiseksi valokuvaksi kutsumaani tyylilajiin, jonka käsitteellistämistä yritin kuvataiteen kandidaatin opinnäytteeni kirjallisessa osassa (ks. Lähtenmäki 2020, 8–9). Ekologinen valokuva nostaa esiin kulttuurimme tietoisuudessa sivuutettuja ekologisia ilmiöitä taiteen keinoin, ihmisen ja muun luonnon olemassaoloa määrittävän ekologisen kriisin kontekstissa. Kyseenalaistamalla ihmisen ympäristösuhdetta ekologinen valokuva on poliittista.

Poliittisuuden lisäksi mielenkiintoisen edustamastani ekologisesta valokuvasta tekee ympäristömuutoksen tai -katastrofin estetiikka, jota esimerkiksi Suomen Estetiikan Seuran teemajulkaisussa pohdittiin (ks. Mikkonen ym. 2022). Ekologisen rappion tematiikka tarjoaa toisinaan kauniillekin kuvilleni raamit, ja tästä ristiriidasta kumpuaa omanlaisensa jännite. ”Saastunut ympäristö voi näyttää vaikuttavalta mutta pilaantuneeksi tajuttuna ei enää kauniilta luonnolta”, kirjoittaa estetiikantutkija Jukka Mikkonen (2017, 21). Mikään ei tosin estä tulkitemasta teoksiani aivan toisin – niissä en suoraan ota kantaa käsittelemääni aiheeseen. Yksiselitteistä julistamista kiinnostavampaa on taiteen katsojan tulkintamallin tarkastelu.

Palaute lopputyöni esittäneestä Kuvan Kevät 2022 -näyttelystä kertoo, että teokseni ovat puhutelleet. Lisää on luvassa.

LÄHDELUETTELO

- Acosta, Ignacio. n.d. Copper Geographies (2010-2016). Verkkosivu. <http://ignacioacosta.com/copper-geographies>. Viitattu 3.9.2022.
- Auer, Väinö. 1934. Juhlapuhe. Suomen metsätieteellisen seuran 25-vuotisjuhla, Seurahuone, Helsinki. 18.4.1934. *Silva Fennica* 1937: 43, 55.
- Bridge, Gavin. 2010. Geographies of Peak Oil: The Other Carbon Problem. *Geoforum* 2010: 41, 523–530.
- Brulle, Robert ja Rootes, Christopher. 2015. Environmental Movements. Teoksessa *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2. painos: 7. Toim. James Wright. Elsevier, 763–768.
- Corner, Adam. n.d. Visual Communication: The Role of Effective Imagery in Public Engagement with Climate Change. The Climate Communication Project. Blogi. <https://theclimatecommsproject.org/visual-communication-the-role-of-effective-imagery-in-public-engagement-with-climate-change/>. Viitattu 22.9.2022.
- de Duve, Thierry. 2020. Bernd and Hilla Becher or Monumental Photography. Teoksessa *Bernd & Hilla Becher: Basic Forms*. Toim. Thierry de Duve. München: Prestel Verlag.
- Eyen, Lena. 2017. *Ansel Adams. The Strength of the Shutter: Photography and the Environmental Movement*. Markkula Center for Applied Ethics at Santa Clara University. Verkkosivu. <https://www.scu.edu/environmental-ethics/environmental-activists-heroes-and-martyrs/ansel-adams.html>. Viitattu 3.8.2022.
- di Grappa, Carol. 1982. *Landscape: Theory*. New York: Lustrum Press.
- Hakala, Harri ja Jari Välimäki. 2003. *Ympäristön tila ja suojelu Suomessa*. Suomen ympäristökeskus (SYKE). Helsinki: Gaudeamus.
- Halso, Ilkka. 2014. *Naturale*. Verkkosivu. http://www.saunalahti.fi/halso/pdf_download/naturale.pdf. Viitattu 6.9.2022.
- Heinänen, Seija. 2011. Matkoja maisemaan – Akseli Gallen-Kallela ja Pekka Halonen Keski-Suomessa. Teoksessa *Tunne maisema*. Toim. Pauline von Bonsdorf, Seija Heinänen & Virpi Kaukio, Jyväskylän taidemuseon julkaisuja: 1. Jyväskylän taidemuseo & Maaseudun sivistysliitto. Helsinki: Maahenki.
- Hokkanen, Sanna. 2020. Extractivism - New and Rising Field of Research at the University of Helsinki? Verkkosivu. <https://www2.helsinki.fi/en/news/sustainability-news/extractivism-new-and-rising-field-of-research-at-the-university-of-helsinki>. Viitattu 3.9.2022.
- Hyvärinen, Esko, Aino Juslén, Eija Kemppainen, Annika Uddström & Ulla-Maija Liukko. 2019. *Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019*. Helsinki: Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus.
- IHME Helsinki. 2020. Advisory Board. Verkkosivu. <https://www.ihmehelsinki.fi/en/info/expert-team/>. Viitattu 14.9.2022.
- Inha, Into. 1925. *Suomen maisemia*. 2. laajennettu ja kuvitettu painos. Porvoo: WSOY.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). 2018. Summary for Policymakers. Teoksessa *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. Toim. Valérie Masson-Delmotte, Panmao Zhai, Hans-Otto Pörtner, Debra Roberts, Jim Skea, Priyadarshi Shukla, Anna Pirani, Wilfran Moufouma-Okia, Clotilde Péan Roz Pidcock ym. Cambridge: Cambridge University Press.
- Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES). 2019. Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Toim. Sandra Díaz, Josef Settele, Eduardo Brondízio, Hien Ngo, Maximilien Guèze, John Agard, Almut Arneth, Patricia Balvanera, Kate Brauman, Stuart Butchart ym. Bonn: IPBES secretariat.

- James, Sarah. 2010. Subject, Object, Mimesis: The Aesthetic World of the Bechers' Photography. Teoksessa *Photography After Conceptual Art*. Toim. Diarmuid Costello & Margaret Iversen. Art History 32:5. Sussex: Wiley-Blackwell.
- Johansson, Hanna. 2005. *Maataidetta jäljittämässä: luonnon ja läsnäolon kirjoitusta suomalaisessa nykytaiteessa 1970–1995*. Helsinki: LIKE.
- Kantola, Antti. 2021. Ruotsalaislehti: Pääministerit Marin ja Löfven lobbasivat yhdessä EU:n metsäesitystä – Marinin alivaltiosihteeri vakuuttaa: ”Näin toimitaan jatkossakin”. *Maaseudun Tulevaisuus*: 23.5.2021.
- Kotakorpi, Kerttu. 2022. Analyysi: Luminen talvi ei ollut muisto menneisyydestä vaan ennakkointia tulevasta. *Yle Uutiset* 13.3.2022. Verkkouutinen. <https://yle.fi/uutiset/3-12350838>. Viitattu 18.8.2022.
- Kouki, Jari, Kaisa Junninen, Katariina Mäkelä, Marja Hokkanen, Tuomas Aakala, Ville Hallikainen, Kari Korhonen, Timo Kuuluvainen, Maarit Loiskekoski, Olli Mattila ym. 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Teoksessa *Luontotyyppien pu-nainen kirja: osa I – tulokset ja arvioinnin perusteet*. Toim. Tytti Kontula & Anne Raunio. Suomen ympäristö 2018:5. Helsinki: Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö.
- Korhonen, Kari, Arto Ahola, Juha Heikkinen, Helena Henttonen, Juha-Pekka Hotanen, Antti Ihalainen, Markus Melin, Juho Pitkänen, Minna Rätty, Maria Sirviö ym. 2021. Forests of Finland 2014–2018 and their development 1921–2018. *Silva Fennica* 55:5. 1–49.
- Kotimaisten kielten keskus. n.d. Raha. Verkkosivu. https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksiä_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta/sanojen_alkuperasta_o-r/raha. Viitattu 17.8.2022.
- Kovalainen, Ritva ja Sanni Seppo. 2009. *Metsänhoidollisia toimenpiteitä*. Hiilinielu tuotanto & Miellotar.
- Kovalainen, Ritva ja Sanni Seppo. 2022. Haastattelu dokumentissa *PYHÄ. PAHA. METSÄ*. Ohjaus Marjaana Mykkänen.
- Laakso, Ville. 2019. Aki Kaurismäki luopuu taiteen akateemikon arvonimestä: protesti hallituksen metsä- ja kaivospolitiikkaa vastaan. *Yle Uutiset* 14.2.2019. Verkkouutinen. <https://yle.fi/uutiset/3-10645998>. Viitattu 16.8.2022.
- Levy, David ja André Spicer. 2013. Contested Imaginaries and the Cultural Political Economy of Climate Change. *Organization* 20:5. 659–678.
- Lewis, Peirce. 1979. Axioms for Reading the Landscape: Some Guides to the American Scene. Teoksessa *Interpretation of Ordinary Landscapes: Geographical Essays*. Toim. Donald Meinig. Oxford: Oxford University Press.
- Lillja, Johan ja kumppanit. 1857. *Toimellinen ja taitava metsän hoitaja*. Turku.
- Lord, Russel. 2013. Into the Deep. Teoksessa *Burtynsky: Water*. Göttingen: Steidl.
- Lummaa, Karoliina. 2014. Antroposeeni ja objektien ekologia: ihmisen luontosuhde humanismin jälkeen. Teoksessa *Posthumanismi*. 2. painos. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. *Eetos-julkaisu* 2014:15. Turku: Eetos.
- Luonnontila.fi. 2013. ME5 Metsätiet. Verkkosivu. <https://www.luonnontila.fi/fi/elinymparistot/metsat/me5-metsatiet>. Viitattu 12.7.2022.
- Lähtenmäki, Lauri. 2020. *Metsä 2020: kuvataiteen kandidaatin opinnäytteen kirjallinen osa*. Taideyliopiston Kuvataideakatemia.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). n.d. Metsien suojelu Suomessa. Verkkosivu. <https://mmm.fi/metsat/monimuotoisuus-ja-suojelu/metsien-suojelu-suomessa>. Viitattu 12.7.2022.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM). n.d.b. Metsäteollisuus Suomessa. Verkkosivu. <https://mmm.fi/metsat/puun-kaytto/metsateollisuus-suomessa>. Viitattu 12.7.2022.
- Metsäteollisuus. 2021. Metsäteollisuus hidastaa ilmastonmuutosta. Tiedote 9.8.2021. <https://www.metsateollisuus.fi/uutishuone/metsateollisuus-hidastaa-ilmastonmuutosta>. Viitattu 17.8.2022.
- Mikkonen, Jukka. 2017. *Metsäpolun filosofiaa*. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry & niin & näin.
- Mikkonen, Jukka. 2018. Suomalaisten esteettiset metsäsuhteet. *Vuosilusto* 12. Tampere: Suomen metsämuseo ja Metsähistorian Seura, 90–111.
- Mikkonen, Jukka, Sanna Lehtinen, Kaisa Kortekallio ja Noora-Helena Korpelainen toim. 2022. Ympäristömuutos ja estetiikka. *Finnish Society for Aesthetics Publication Series* 2022: 2. Helsinki: Suomen Estetiikan Seura.

Mäki, Teemu. 2017. *Taiteen tehtävä: esseitä*. Latvia: Into.

Nemeth, Ryan. 2015. Robert Adams: Talks Photography & Environment. Verkkoartikkeli. <https://www.territory.org/archive-1/2015/10/17/robert-adams-talks-photography-environment>. Viitattu 26.8.2022.

Nortio, Jukka. 2022. Myrkynkylväjät. *Suomen Luonto* 2022:1.

Paaskoski, Leena, Heikki Roiko-Jokela ja Marko Rikala. 2018. *Suomalaisia metsäsuhteita. Vuosilusto 12*. Tampere: Suomen metsämuseo ja Metsähistorian Seura, 5–9.

Perttula, Minttu. 2006. Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvuilla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset puistojen hoitoon. *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A*: 155. Metsähallitus.

Pietarinen, Juhani. 1987. Ihminen ja metsä: neljä perusasennetta. *Silva Fennica* 21:4.

Rentola, Kimmo. 2016. Luento kurssilla Maaailmanpolitiikka, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta.

Rusanen, Mari, Egbert Beuker, Leena Yrjänä, Matti Haapanen ja Sanna Paanukoski. 2021. Finland's Forest Genetic Resources, Use and Conservation. *Natural Resources and Bioeconomy Studies* 2021:4. Helsinki: Luke.

Salvesen, Britt. 2010. *New Topographics*. New Topographics. Center for Creative Photography, University of Arizona & George Eastman House International Museum of Photography and Film, New York. Göttingen: Steidl.

Schmelzer, Paul. 2022. If Robert Adams Wants His Eco-Conscious Photography to Change Anything, It's Us. Verkkoartikkeli. <https://www.nga.gov/blog/robert-adams-eco-conscious-photography.html>. Viitattu 6.9.2022.

Sipilä, Juha. 2015. Televisiopuhe, Yle TV1, 16.9.2015.

Steffen, Will, Wendy Broadgate, Lisa Deutsch, Owen Gaffney ja Cornelia Ludwig. 2015. The Trajectory of the Anthropocene: The Great Acceleration. *The Anthropocene Review* 2:1. 81-98.

Suomen metsäyhdistys. 2018. Suomalaisen metsäsuhde on moniarvoinen, henkinen ja arkinen. Tiedote, 14.03.2018. <https://smy.fi/artikkeli/suomalaisen-metsasuhde-on-moniarvoinen-henkinen-ja-arkinen/>. Viitattu 12.7.2022.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2021a. Energian hankinta ja kulutus. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkojulkaisu. https://www.stat.fi/til/ehk/2020/04/ehk_2020_04_2021-04-16_tie_001_fi.html. Viitattu 17.8.2022.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2021b. Kasvihuonekaasut. Helsinki: Tilastokeskus. Verkkojulkaisu. <https://stat.fi/julkaisu/cktlcpwag38sg0c5561iqop0y>. Viitattu 12.7.2022.

Tasanen, Tapani. 2004. Läksi puut ylenemähän: Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 920. Metsäntutkimuslaitos.

Tate. n.d. Who are Hilla and Bernd Becher? Verkkosivu. <https://www.tate.org.uk/art/artists/bernd-becher-and-hilla-becher-718/who-are-bechers>. Viitattu 4.8.2022.

Tieteen termipankki. 2015. Ylevä | subliimi. Verkkosivu. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:ylev%C3%A4>. Viitattu 14.9.2022.

Topelius, Zacharias. 2018. *Maamme kirja*. Digitaalinen editio. Toim. Reeta Holopainen, Sakari Katajamäki & Ossi Kokko. Helsinki: SKS & SLS.

Uniarts Helsinki. n.d. Black Ecologies: Performing Art in the Extraction Zone. Verkkosivu. <https://www.uniarts.fi/en/projects/black-ecologies-performing-art-in-the-extraction-zone/>. Viitattu 3.9.2022.

Váden, Tere ja Antti Salminen. 2013. *Energia ja kokemus: naftologinen essee*. Tampere: niin & näin.

Willamo, Risto. 2005. Kokonaisvaltainen lähestymistapa ympäristönsuojelutieteessä: Sisällön moniulotteisuus ympäristönsuojelijan haasteena. *Environmentalica Fennica* 23.

World Wildlife Fund (WWF). 2020. *Living Planet Report 2020: Bending the curve of biodiversity loss*. Toim. Rosamunde Almond, Monique Grooten & Tanya Petersen. Gland: WWF.

World Wildlife Fund (WWF). n.d. FSC-sertifointi. Verkkosivu. <https://wwf.fi/metsanhoito-opas/fsc-sertifointi/>. Viitattu 13.9.2022.

Yin, Robert. 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. 4. painos, 5. Los Angeles: SAGE.

Yiu, Sheung. 2021. *Ground Truth*. Breda: The Eriskay Connection.

Ylönen, Marja & Tapio Litmanen. 2016. Sosiologia lähestymistapoja yhteiskunnan ympäristösuhteeseen. Teoksessa *Ympäristösosiologia*. Toim. Jarno Valkonen. *SoPhi* 129. Jyväskylän yliopisto.

Ympäristöministeriö (YM). 2022. Suomen biodiversiteettipolitiikka. Verkkosivu. <https://ym.fi/suomen-biodiversiteettipolitiikka>. Viitattu 22.9.2022.

Kuvaluettelo

Adams, Ansel. 1942. *The Tetons and the Snake River*. The U.S. National Archives and Records Administration. <https://catalog.archives.gov/id/519904>. Viitattu 24.9.2022.

Adams, Robert. 2003. *Clearcut, Humbug Mountain, Clatsop County, Oregon*. Verkkolähde. <https://www.bostonglobe.com/arts/theater-art/2016/03/02/robert-adams-striking-photos-depict-nature-its-destruction/5MyvhlZugtuzVKP57mqLLM/story.html>. Viitattu 26.9.2022.

Anders, William. 1968. *Earthrise*. NASA. <https://www.hq.nasa.gov/office/pao/History/alsj/a410/AS8-14-2383HR.jpg>. Viitattu 24.9.2022.

Becher, Bernd ja Hilla Becher. 1970. *Anonymous Sculpture*. Estate of Bernd Becher and Hilla Becher. https://www.moma.org/collection/works/79591?artist_id=8095&page=1&sov_referrer=artist. Viitattu 24.9.2022.

British Medical Journal. 1980. *British Medical Journal* 19.7.1980, 281:6234. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1713670/pdf/brmedj00030-0071.pdf/?tool=EBI> Viitattu 26.9.2022.

Gohlke, Frank. 1974. *Irrigation Canal, Albuquerque, New Mexico, 1974*. Teoksessa *New Topographics*. 2010. New Topographics. Center for Creative Photography, University of Arizona & George Eastman House International Museum of Photography and Film, New York. Göttingen: Steidl. Viitattu 26.9.2022.

Holmberg, Werner. 1860. *Maantie Hämeessä (Helteinen kesäpäivä)*. Kansallisgalleria. <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/object/608901?imageId=234538>. Viitattu 26.9.2022.

Journal of Climate. 2002. *Journal of Climate* 15.2.2002, 15:4. <https://www.jstor.org/stable/e26249168>. Viitattu 25.9.2022.

Järnefelt, Eero. 1895. *Metsämaisema*. Kansallisgalleria. <https://www.kansallisgalleria.fi/fi/object/396377>. Viitattu 25.9.2022.

Kallioja, Aleks. 2022. *Lauri Lähteenmäki: Vihreän kullan kuume: raportti Suomen metsien tilasta*. 10 reproduktiokuvaa.

Lyytikäinen, Veera. 2022. Näyttelyn avajaiset. Kuvan Kevät 2022, 6.5.2022.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Artist proof.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Digitaalinen mallinnus valokuvavedosteni esillepanosta (luonnos).

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Lähikuva hyllylle installoidusta kirjasta.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Lähikuva vedosten puupäädystä tai ”kehyspuista”.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Muotoonsa leikkaamattomia näyttelyvedoksia ja koepaloja Kuvataideakatemia Printlabissa.

Lähteenmäki, Lauri. 2018. Nimetön valokuva. Loppi, 2018.

Lähteenmäki, Lauri. 2019. *Salkoperänmaa, Loppi, 2019*.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Suomen kartta.

Lähteenmäki, Lauri. 2021. *Tattarlampi, Mäntyharju, 2021*.

Lähteenmäki, Lauri. 2022. Teoskokonaisuuteni Kuvan Kevät 2022 -näyttelyssä.

Maanmittauslaitos. 2022. Maastokarttasarja (rasteri).
Kuvaa rajattu.

Maanmittauslaitos. 2022. Maastokarttasarja (rasteri).
Kuvaa rajattu.

Metsäteollisuus ry. 2022. Kuvakaappaus verkkosivuilta. Verkkosivusto. <https://www.metsateollisuus.fi/ymparisto-ja-vastuullisuus>. Viitattu 25.9.2022.

Pietinen, Viljo. 1938. *A.K. Cajander*. Museovirasto.
<https://www.finna.fi/Record/museovirasto.A739A0F24091787F7D07505DCA49DE77>.
Kuvaa rajattu ja käännetty. Viitattu 24.9.2022.

Pynnönen, Jyrki. 1992. Metsähallituksen aika suhtautua nyt tosissaan metsänsuojeluun. *Helsingin Sanomat* 25.2.1992.

Silva Fennica. 1937. *Silva Fennica* 43. <https://silvafennica.fi/article/4523>. Viitattu 26.9.2022.

Steffen, Will, Wendy Broadgate, Lisa Deutsch, Owen Gaffney ja Cornelia Ludwig. 2015. The trajectory of the Anthropocene: The Great Acceleration. *The Anthropocene Review* 2:1. 81–98. Viitattu 24.9.2022.

Tasala, Marjaana. 2022. Nimetön valokuva. Visit Finland. Verkkolähde. <https://www.visitfinland.com/en/articles/find-your-forest-in-finland/>. Viitattu 25.9.2022.

